

LIMBA MOLDOVENEASCĂ ȘI CITIREA **4**

Larisa Fetescu, Liliana Culava, Aliona Argint

LIMBA MOLDOVENEASCĂ ȘI CITIREA

Partea a doua

2021 Larisa Fetescu, Liliana Culava,
Aliona Argint

ISBN 978-966-914-316-7

9 789669 143167 >

4

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика: Михайло Вербицького

Слова: Павло Чубинського

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Larisa Fetescu, Liliana Culava, Aliona Argint

LIMBA MOLDOVENEASCĂ ȘI CITIREA

Manual pentru clasa a 4-a cu limba moldovenească
de predare a instituțiilor de învățământ mediu general
(în două părți)

Partea a doua

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei din Ucraina

Львів
Видавництво «Світ»
2021

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2021 № 53)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

SEMNE CONVENȚIONALE

– activitate în perechi

– activitate în grup

– reține!

– dezvoltăm abilitățile creative

– înscenăm

– vocabular

Фетеску Л.

Ф 45 Молдовська мова та читання : підруч. для 4 кл. з навч. молд. мовою закл. заг. серед. осв. (у 2-х ч.) : ч. 2 / Л. І. Фетеску, Л. М. Кулава, А. Г. Аржинт. — Львів : Світ, 2021. — 136 с.

ISBN 978-966-914-314-3

ISBN 978-966-914-316-7 (Ч. 2)

УДК 821.135.2(075.2)

ISBN 978-966-914-314-3
ISBN 978-966-914-316-7 (Ч. 2)

© Фетеску Л.І., Кулава Л.М.,
Аржинт А.Г., 2021
© Крецу Н.С., худ. оформлення, 2021
© Видавництво «Світ», 2021

CUPRINS

E TOAMNĂ IAR ÎN CALENDAR

Culoarea, mirozna și sufletul acelei cărțulii. <i>Ion Druță</i>	7
Cad frunzele	10
Toamna a intrat în poamă. <i>Ion Hadîrcă</i>	12
La revedere. <i>Petru Cărare</i>	13
Cheia. <i>Mihai Sadoveanu</i>	14
Cocoștîrcii. <i>Spiridon Vangheli</i>	16
Toamna. <i>Octavian Goga</i>	19
Cartea de pe coarda casei. <i>Andrei Strîmbeanu</i>	21
Lecție de totalizare. Proiect «Toamna a intrat în școală»	24

COPILĂRIE- DULCE MELODIE

În copilăria mea. <i>Arcadie Suceveanu</i>	24
Pîine proaspătă. <i>Aurel Scobioală</i>	26
Cîrnașul. Păcală și Tîndală în pădure (folclor)	28
Dimineața. Cuibarul. Arvinte. <i>Petru Cărare</i>	30
La cireșe. <i>Ion Creangă</i>	33
Dumbrava minunată. <i>Mihail Sadoveanu</i>	36
Pupăza din tei. <i>Ion Creangă</i>	38
Lecție de totalizare. Proiect «Prietenul copilăriei»	41

IARNA-I DALBĂ, CU MULT GER ȘI CU DULCE LERU-I LER

Iarna. <i>Vasile Alecsandri</i>	42
Iarna. <i>Gheorghe Dimitriu</i>	44
Poveștea lui Moș Crăciun (folclor).....	47
Scrisoare lui Moș Crăciun. <i>Petru Cărare</i>	50
Anul Nou. <i>Dumitru Matcovschi</i>	51
O, ce veste minunată.....	52

Urătură.....	53
Umblarea cu plugul. <i>Ion Creangă</i>	54
Din creația populară orală	58
Capra (piesă populară).....	59
Lecție de totalizare. Proiect «Obiceiuri de iarnă»	63

PE CĂRĂRI DE POVESTE

Borta vîntului. <i>Mihai Eminescu</i>	63
Darnicul și zgîrcitul (povește persană)	67
Săracul fericit și bogatul nenorocit (povește ucraineană). 70	
Poveștea anotimpurilor. <i>Maria Dorina Pașca</i>	72
Rățușca cea urîță. <i>Hans Christian Andersen</i>	74
Muzicanții din Bremen. <i>Frații Grimm</i>	77
Regele Midas. <i>Charles Perrault</i>	83
Judecata vulpii. <i>Petre Ispirescu</i>	87
Lecție de totalizare. Proiect «Poveștea preferată»	89

PRIMĂVARA

Primăvara. <i>Spiridon Vangheli</i>	90
Dimineața. <i>Agnesa Roșca</i>	91
Cîntec de primăvară. <i>Grigore Vieru</i>	93
Martie-Mărțișor. <i>Aurel Scobioală</i>	94
Pasărea albă a copilăriei mele. <i>Ion Druță</i>	96
Din creația populară	100
Zdreanță. <i>Tudor Arghezi</i>	102
Lecție de totalizare. Proiect «Aș vrea să-i dăruie mamei mele ...»	105

IZVORAȘ DE-NȚELEPCIUNE

Întîlnirea. <i>Gheorghe Dimitriu</i>	105
Din sfaturile uncheșului înțelept. <i>Anton Pann</i>	109
Coridorul ispitei. <i>Voltaire</i>	111
Lupul și cucul. <i>Alexandru Donici</i>	114
Fluturul și Pomul. <i>Efim Tarlapan</i>	116
Răsplata. (povește cu tâlc)	117
Așa l-am cunoscut pe Eminescu. <i>Ion Luca Caragiale</i> ...	120
Lecție de totalizare. Proiect «Oameni vestiți»	122

ÎN SÎNUL NATURII

Fiind băiet păduri cutreeram. <i>Mihai Eminescu</i>	123
Sentimentul de recunoștință. <i>George Meniuc</i>	125
Floarea cerului. <i>Raisa Lungu-Ploaie</i>	128
Rîndunelele vecine. <i>Petru Zadnipru</i>	132
Lecție de totalizare. Proiect «Ce bine e!»	135

Dragi elevi!

În noul an școlar călătoria prin lumea miraculoasă a cunoștințelor continuă.

Manualul e gata să vă însoțească în drumul nou pe parcursul anului școlar, e pregătit să vă dăruiască cunoștințe, curiozitate, perspectivă, patriotism etc.

El va deveni prietenul vostru nedespățit, ajutându-vă să avansați pe tărîmul limbii moldovenești, descoperindu-i frumusețea.

Veți avea posibilitate să vă antrenați în diverse jocuri lingvistice, să visați și să zburați pe aripile imaginației, să ajungeți într-o lume proprie în care totul este posibil, visul se poate îndeplini dacă doriți aceasta cu adevărat, dacă munciți pentru el și dacă nu renunțați niciodată.

Cu siguranță, vă va ajuta să însușiți pas cu pas tehnicile de redactare a unei compuneri, eseu. Nimic nu vă poate împiedica să fiți în rolul de redactori, poeți și poetese, actori și actrițe.

Stăruți-vă să aflați mai multe informații despre personajele operelor literare. Suntem convinse că aveți ce învăța de la ele. Lucrînd în perechi, în grup, realizînd diferite proiecte, sperăm să deveniți prietenoși, bogați sufletește.

Vă dorim să lucați cu satisfacție și să descoperiți desigur cheia succesului.

Drum bun, prietene!

E TOAMNĂ IAR ÎN CALENDAR...

*Plecați cocoarelor pe sus
Căci vara de la noi s-a dus,
Ne vine toamna aurie,
Din nou la școală-i veselie...
Anatol Ciocanu*

CULOAREA MIROZNA ȘI FOȘNETUL ACELEI CĂRȚULII

(fragment din nuvela *Horodiște*)

Am tot bocit eu zi de zi, și mama m-a înscris la școală numai la cinci ani.

Primul meu mare necaz la școală a fost că nu mă puteam așeza singur în bancă – sora, împreună cu prietenele sale, puneau mîna și mă aburcau sus.

Mi-ar plăcea grozav să zic că am fost unul dintre cei mai buni elevi, dar adevărul, sfîntul adevăr, stă alături, făcîndu-mi cu degetul, și zice: nu cumva să spui una ca asta. Aveam un scris pocit, literele se risipeau în rînd ca sfîlpii dintr-un gard vechi și a trebuit să curgă multă apă pe Niștru pînă ce literele mele, așa pocite cum le-a fost dat să fie, au început să aibă și ele roștul lor.

Învățam scriind cu grafit pe-o placă: scrii și ștergi cu mîneca, iară scrii și iară ștergi, pentru că bani pentru caiete

și creioane rar cine avea. Manualele erau și ele un adevărat blestem al copilăriei. În clasa a doua ori a treia am rămas fără cartea de citire. Târziu, aproape de Crăciun, vine învățătorul Pavel cu un clit de manuale și ne spune să aducem bani de acasă – cam cîte cinci lei costă manualul. Era un an greu, dar lumea se trăgea la carte, și azi doi copii aduc bani și seara se întorc cu manualul în trăistuță, mâine mai vin doi cu cîte cinci lei, și clitul scade, se topește ca zăpada în pragul primăverii. Iar eu vin, zi de zi, și tac chitic, pentru că, atunci cînd mama nu avea parale, nu aveam nici eu de la cine cere.

Vreo săptămînă și ceva n-am mai învățat nimic. Acasă tot așteptam, poate mama, vorbind cu tata, va pomeni de manual; la școală mă rugam în gînd Domnului să nu mai vină atîția cu bani, poate îmi rămîne și mie manual pînă la urmă, dar vremea trecea și uite că ieri au fost patru, azi au rămas numai trei, apoi numai două au rămas. Și, într-o zi, cînd încă un cineva a adus un bănuț și învățătorul Harbăgiu s-a dus în fundul clasei de i-a dat manualul, întorcîndu-se și trecînd pe lîngă banca mea, a șovăit o clipa din mers. Cu o mișcare largă, omenească, a aruncat ultimul manual pe bancă, în fața mea, și am rămas să port pentru toată viața culoarea, mirozna și foșnetul acelei cărțulii.

După Ion Druță

pocit – urît

grafit – substanță asemănătoare cărbunelui, de consistență mai moale

a șovăi – a sîta pe gînduri

1. Să cercetăm textul.

- La cîți ani a fost înscris la școală personajul principal?
- Cum învățau a scrie, elevii în acele timpuri?
- Ce s-a întîmplat aproape de Crăciun?

- Ce putem spune despre învățătorul Harbagiu?
- De ce au rămas pentru toată viața în amintirea scriitorului culoarea, mirozna și foșnetul acelei cărți de citire?

2. Să descoperim.

- Citește textul și gîndește-te, de ce autorul și-a numit opera așa.
- Găsește în text fragmentul care descrie personajul ca pe o persoană cinstită.
- Citește textul lăntîșor.

3. Să aplicăm.

- Continuă șirul expresiilor, care ar defini cartea:

Cartea este.....

Hrana sufletului

4. Alege motivele pentru care trebuie respectată cartea:

- reunește munca multor oameni;
- este un obiect valoros;
- este un prieten prețios și credincios;
- ne ajută să învățăm multe lucruri;
- ne distrează;
- ne sperie;
- ne transformă în oameni mai buni și mai înțelepți.

CAD FRUNZELE

De dimineață, grădina era acoperită cu un covor foșnitor, galben-ruginiu. La cea mai mică adiere, frunzele se desprindeau de pe ramuri și, după ce vîntul le purta ușor pe brațele lui într-o blîndă legănare, se

așterneau la pămînt, îngroșînd covorul.

Doi copii, Ana și Sorin, stăteau pe un buștean și discutau:

- De ce crezi tu, Ana, că mor frunzele toamna?
- De frica iernii.

Iată că o frunză căzu chiar în fața copiilor. La un moment dat ea începu chiar să vorbească. Copiii au făcut ochi mari, dar și-au făcut semne să asculte vorbele mici și subțiri ale frunzei:

– Demult de tot, dragii mei prieteni, frunzele nu cădeau toamna și nici în alt anotimp. Ele erau tot timpul verzi și creșteau în liniște, vegheate de Zîna Frunzelor – o zîină verde, cu păr foșnitor ca o pădure în mijlocul primăverii. Zmeul cel Aprig nu vedea cu ochi buni pacea și liniștea arborilor și a trimis pe ambițiosul Viscol să sufle săgeți de gheață asupra bunei și blîndeii zînei. Așa a fost spulberată viața ei. Arborii au jelit-o cu lacrimi de frunze, îngropînd-o într-un pat de frunze și acoperind-o cu valuri galben-roșcate, ușor cîntătoare.

De atunci, în fiecare toamnă, arborii își trimit frunzele spre pămînt, să învăluie trupul zînei, înainte ca gerul aspru să se facă simțit.

Aceasta e povestea frunzelor, pe care bunica mea mi-a spus-o într-o seara de vară, iar eu, la rîndul meu, o spun

frunzelor și ele o cîntă mereu cînd foșnesc ușor, spre a o auzi și iarba cea ascultătoare.

– Ce frumoasă poveste ne-ai spus, dragă prietenă! a șoptit Ana, mîngîind frunza cu toată dragostea. Vezi, Sorin, frunzele sînt ca și oamenii; au viața lor și au poveștile lor. Trebuie numai să știi să le ascuți cu înțelegere.

Deasupra, cerul își mîna corăbiile albe de nori, iar frunzele cădeau într-o ploaie ușoară, cîntînd un cîntec numai de ele știut.

1. Să cercetăm textul.

- Citește în lanț textul.
- Citește pe roluri.

2. Să descoperim.

- Alcătuieste și scrie 3-4 întrebări la textul dat.
- Consultă *Dicționarul de Sinonime* și scrie sinonime pentru:
adiere –
buștean –
liniște –
blîndă –
- Scrie numai enunțurile adevărate.
Frunzele îngroșau covorul.
Copiii ședeau pe un scaun în grădină.
Zmeul a spulberat viața Zînei.
Arborii au jelit-o pe Zîna cu lacrimi de frunze.

3. **JOC** Alcătuieste împreună cu colegul de bancă un dialog dintre un copil și o frunză prin care să demonștrați importanța frunzelor după cadere.

TOAMNA A INTRAT ÎN POAMĂ

Uite-n sîruguri – uite, mamă –
Toamna a intrat în poamă!
– Sub cojiță sîrecurată
Ea-ndulcește via toată

Și răscoace, vai, bobîța,
Cît n-a prins de veste vița:
Dulce-i dealul-moșnegelul,
Dulce-i barba, degețelul,

Ce-mi arată doar o nucă,
Ori cucoarele pe ducă...
– Uite, mamă, uite-n pară
Brumărelul se sîrecoară!

Frunza tremură de-acuma
Să n-o bată vîntul, bruma,
Fulgușori încep să cearnă...
A intrat pămîntu-n iarnă...

Iarna a intrat în barbă..
Fulgii au intrat în iarbă...
Luna-i plină ca leguma...
Frunza tremură de-acuma...

– De ce tremură și-acuma?

Ion Hadîrcă

LA REVEDERE

– Mîndre păsări călătoare,
Vai, cu ce v-am supărat?
– Nici un fel de supărare,
Noi ne ducem la iernat.

Vezi că vîntu-i tot mai rece,
Numai nouri, numai ploi,
Iarna, însă, cum va trece,
Ne întoarcem înapoi.

– Eu v-aștept la primăvară.
O să mă găsiți ușor –
Cum intrați la noi în țară,
Întrebați de Nicușor.

Petru Cărare

1. Să cercetăm textul.

- Cum înțelegi sensul expresiei *toamna a intrat în poamă*?
- Cui se adresează autorul? Cum crezi, de ce anume?
- De ce este dulce tot?
- De ce tremură frunza?
- Pregătește-te și citește poeziile expresiv.
- Memorizează una din poeziile propuse.

2. Să descoperim.

- Găsește abzațul unde se vorbește despre sosirea iernii.
- Cîte strofe are fiecare poezie? Citește pe strofe.
- Propune și alte titluri pentru poeziile studiate.

3. Înscenați poezia «La revedere» de Petru Cărare.

4. **JOC** «Microfonul magic».

Realizează un dialog cu colegul de bancă, pornind de la prima poezie. Utilizează formule de început:

Cum crezi.....?

De ce ți se pare.....?

Ce părere ai despre.....?

Ce crezi despre.....?

CHEIA

Era o zi cu cer senin și, pe ferestrele deschise ale clasei, năvălea lumina ca o fulgure de aur. Domnul Trandafir, învățătorul nostru din clasa întâi, ne privea vesel cu ochi negri.

– Băieți, zise deodată învățătorul nostru, să ieșim și noi la soare. Am să vă citesc o poveste scrisă anume pentru voi și care se cheamă *Capra cu trei iezi*.

În mine pătrunse o înfiorare caldă, ca totdeauna când se pregătea Domnu Trandafir să ne citească ceva.

– Povestea asta, vorbi într-un târziu Domnul este scrisă de Ion Creangă, cel care a făcut și Abecedarul pe care trudiți voi ca niște buchieri harnici ce sunteți...

Dintr-odată mă întorsei bucuros către Abecedar, către lecțiile mele chinuite, la paginile înnegrite și scrijelite cu unghia. Nu știu ce lumină a trecut din soarele acela în ochii mei. Cu o clipă mai-nainte eram ca în fața unor hieroglife.

Acum, cu băta de inimă, înțelegeam că am găsit cheia care deschide taina citirii.

Acest ceas al luminii și al înțelegerii celei mari a rămas legat în amintirea mea de *Capra cu trei iezi*.

Mergînd fericit spre casă, opream din loc în loc și priveam apa care curgea cîntînd și scînteind pe marginea drumului. Pe urmă deschideam Abecedarul și-mi verificam descoperirea.

N-am îndrăznit multă vreme să spun nimănui despre perioada de întuneric, nici despre cheia de aur pe care o găsisem într-o zi cu soare. Așa am izbutit să scot din ceață *Ursul păcălit de vulpe* și *Acul și barosul* de la sfîrșitul vechiului Abecedar al lui Creangă.

De atunci, dragostea către marele meu învățător a rămas neștirbită.

Mihail Sadoveanu

fulgure – (*aici*) căderea luminii asemenea unei ninsori
vibra (lumina) – tremura, se mișca
bucher – cel care se află cu învățătura abia la alfabet
hieroglifă – semn din scrierea vechilor egipteni

1. Să cercetăm textul.

- De ce le-a propus învățătorul elevilor săi să asculte povestea în grădină?
- Ce a simțit elevul din clasa I, Mihail Sadoveanu, după ascultarea poveștii?
- Ce alte povești a mai auzit copilul?
- Pe cine considera Mihail Sadoveanu ca fiind «marele său învățător»? De ce?

2. Să descoperim.

- Observă așezarea textului în pagina cărții. Identifică titlul, autorul, alineatele.

3. Să aplicăm.

- Delimitează fragmentele după ideile principale date:
  - Bucuria lecturii.
  - Ceasul luminii și-al înțelegerii.
  - Povestea care a adus lumina și înțelegerea.
- Explică motivul pentru care «acel ceas al luminii și al înțelegerii» a rămas în amintirea copilului, de povestea *Capra cu trei iezi*.

COCOSTÎRCII

Și-au ales pentru cuib casa a doi bătrâni care nu era cea mai frumoasă din sat. Și bătrânii erau corojiți. Copiii lor s-au făcut mari și s-au împrăștiat prin lume, lăsându-i mamei obrazul plin de încrețituri și doi ochi să se uite spre poartă, iar tatei o cușmă de păr alb în cap și un băț în mână.

Cînd vedeau, cocostîrcii stînd într-un picior pe acoperișul casei – parcă le venea inima la loc și casa li se părea plină.

Cocostîrcii se puneau pe gospodărit și scoteau în fiecare primăvară cîte doi-trei pui...

Bătrânii aveau o capră, care se scula cu noaptea în cap. Baba lua un scăunel, se așezau unul de-o parte și altul pe altă parte a caprei și începeau s-o mulgă.

– Sculați, mări, moșnegii au muls capra! le șoptea mama cocostîrcilor.

Baba punea laptele în ceaun și aprindea focul în cuptoraș și puii priveau cum urcă un drumușor de fum în cer. Apoi, cînd aburea pe măsuță o mămăligă cît un ou de cocostîrc – moșneagul le făcea semn cu mîna:

– Poftim la masă, oaspeți de pe casă!

Puii nu înțelegeau vorba lui și rîdeau cu ciocurile. Mai cu broscuțele, mai cu peștișori creșteau puii și se ițeau în ogradă și se mirau de ce poartă moșul pantaloni și ce prinde baba cu căldarea din fîntînă? Cînd se întorcea mama de la baltă puii o dădeau jos cu întrebările, iar pe unde nu știa să le răspundă, făgăduia, că o să-l întrebe pe cocostîrc, care știe multe tare, dar e mereu ocupat cu treburile bălții.

Cum se lăsa amurgul în cuib, mama le îngîna un cîntec de leagăn, unde se spunea, că apa face pești și broscuțe numai atunci cînd dorm cocostîrcii. Puii pe unde dădeau crezare, pe unde nu, dar pînă la urmă lăsau capul pe aripa mamei și îndată se făcea dimineată și răsărea un soare mare.

Cînd le-au crescut pene și li s-a dezghețat mintea, moșneagul le-a făcut un zmeu de hîrtie cu o coadă pînă la baltă.

Puii au urmărit multă vreme cum se zbătea zmeul în cer, iar noaptea au visat că pot zbura. Mama le-a povestit că pe cînd era pui, moșul i-a făcut un cocostîrc de lemn, care trăiește și acum, și le-a arătat fîntîna din ogradă.

– Cînd voi crește, am să-i pasc capra! a sărit cu vorba puiul cel mare.

– Da eu o să-i sap cu ciocul un iaz în ogradă și o să pun pește într-însul, a zis cel mijlociu.

– Eu, a bîguit cel mic, eu... o să vă ajut vouă.

Mama le-a netezit moțurile.

Au trecut cîteva zile și iată că într-o seară tata le-a adus veștea, că-l ia pe cel mai mare la baltă. Dis-de-dimineată i-a

dat cîteva sfaturi, s-a înălțat în aer și a făcut trei cercuri în jurul casei. Puiul și-a făcut vînt în urma tatei. Au poposit pe casa vecinului. Pe urmă pe casa altui vecin. Și tot așa au ajuns la baltă.

A doua zi tata l-a luat și pe cel mijlociu. Mama îl mîngîia pe cel mezin, care nu vroia să ieie nimic în gură.

– Poate eu îs gîscă, mamă? De ce nu zbor cu frații mei?

– Nu mai ești gîscă. O să-ți vină și ție vremea.

Vremea a venit peste noapte. Tata a pornit înainte cu cei mai mari, iar în urma lor, cu mama fil-fil – bătea din aripi puiul cel mic.

Le-a plăcut balta. Poți să faci cîți pași vrei – pe un mal altul. Poți să prinzi o broască și să-i dai drumul. Apoi ce de-a cocostîrci sînt aici! Și bîtlani, și rațe sălbatice.

Puiul cel mare străbătea în lung și-n lat Țara Broaștelor și-l făcea pe grozavul. Cel mijlociu și-a găsit niște rude de tată și înnopta în satul vecin. Pe socoteala celui mai mic a rămas și capra moșului, și iazul, care trebuia să-l sape în ogradă cu ciocul. Dar ce putea să facă micul, decît să se țină de fusta mamei?

Degradă zilele s-au făcut reci spre seară, moșul din ogradă s-a vîrfuit cu o cușmă, iar broaștele scoteau tot mai rar capul din apă.

Cocostîrcii și-au luat rămas bun de la cuib și au coborît în luncă unde aveau să vină și cei din satele vecine. Ba se arăta unul, ba doi-trei de-odată și pînă la prînz s-a adunat în luncă un cîrd întreg. Un cocostîrc bătrîn i-a numărat și a zis că-s toți.

Cînd cocostîrcii și-au întors capetele spre țările calde și-și întindeau aripile să-și ia zborul, mezinul a văzut în iarbă o crenguță și a tresărit. A luat-o tot atunci în cioc și a zburat înapoi spre casa bătrînilor și i-a dat drumul lîngă cuptoraș. Apoi a făcut cîteva rotocoale deasupra ogrăzii și a plecat să-și ajungă cîrdul.

Spiridon Vangheli

moț – smoc de pene de pe capul unor păsări
a bîigui – (despre vorbire) fără sens, rău articulat

1. Să cercetăm textul.

- Cînd au plecat cocostîrcii în țările calde?
- Cum sînt redade în text alte semne ale toamnei?
- Prin ce va impresionat această povestire-poveste?
- Ce gînduri și sentimente v-a trezit?

2. Împărțește textul în fragmente și intitulează-le.

- Povestește aproape de text conținutul povestirii, respectînd planul compus.

3. Să aplicăm.

- Caracterizează eroii povestirii: bătrînii, cocostîrcii-părinți, cocostîrcii-pui.
- Găsește în text fragmentele corespunzătoare și citește-le.
- Spune ce text este acesta: *narațiune*, *descriere* sau *raționament*? Argumentează.

4. Împărtășește-ți impresiile. Ai avut vreodată ocazia să urmărești cum pleacă păsările toamna în țările calde? Ce ai observat interesant și neobișnuit?

TOAMNA

Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămîiță
Li se uscă rădăcina.

Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe cîmp porumbul.

Și cum de la miază-noapte
Vine vîntul fără milă
De pe vîrfurile șurii noastre
Smulge-n zbor cîte-o șindrilă.

De vifornița păgîină
Se-ndoiesc nucii, bătrînii,
Plînge-un pui de ciocîrlie
Sus pe cumpăna fîntîinii.

Îl ascult și simt sub gene
Cum o lacrimă învie:
Ni s-aseamănă poveștea,
Pui golaș de ciocîrlie.

Octavian Goga

dumbravă – pădure tînăară, nu prea deasă
șură – construcție în care se adăpostesc vitele și se păstrează uneltele agricole
șindrilă – scîndurică de brad îngustă și subțire care servește la acoperirea caselor
păgîină – rea, nemiloasă

1. Să cercetăm textul.

- Citește expresiv poezia, respectînd semnele de punctuație.
- Cu ce a fost împodobită grădina?
- De ce s-a uscat rădăcina firelor de lămîiță?
- Ce fel de nori trec peste dumbravă?
- Din ce cauză s-a zdrențuit porumbul?

- Care este starea sufletească a poetului?
- Citește, respectând semnele de punctuație.

2. Să descoperim.

Completează enunțurile:

Văl de brumă..... a împodobit grădina. Norii...își poartă plumbul. Porumbul tremură cu podoaba...Nucii se îndoie din cauza viforitei...

3. Ce imagine ți-ai închipuit citind poezia. Încearcă să desenezi un peisaj de toamnă, inspirându-te din conținutul poeziei.

4. **JOC** Un elev adresează colegului una din întrebări: Când? Unde? Cine? Celălalt elev răspunde la întrebare, alcătuiind un enunț potrivit.

Apoi rolurile se inversează.

CARTEA DE PE COARDA CASEI

A fost odată un elev care se sătura pînă într-atît de manuale, încît într-o bună zi, le aruncă pe toate și ridică ochii la cer, căutînd acolo salvarea. Și, lucru ciudat, sus, pe coarda casei, văzu un mănunchi de busuioac între niște file galbene de carte.

Elevul se ridică în vîrfurile degetelor, luă cartea în mînă. Era de fapt un reșt de carte, filele arătau ca frunza de stejar toamna.

*«Cobori în jos, Luceafăr blînd,
Alunecînd pe-o rază,
Pătrunde-n casă și în gînd
Și viața-mi luminează..!»*

Citi băiatul și crezu că e vorba de o carte de rugăciuni. Deși tipărite în celălalt secol, cuvintele nu se îngălbeniseră odată cu hîrtia. Ba dimpotrivă: scurgerea timpului le dădu strălucire și relief, de puteai să le citești cu vîrful degetelor, ca orbii.

La a doua, la a douăzecea lectură nu putea să cuprindă cu mintea sa de copil ideea poemului și se chinuia. Simțea însă cum îi crește în inimă o mare mîndrie pentru graiul în stare să exprime dimensiuni cosmice.

Aștepta nerăbdător căderea nopții ca să vadă cum i se va arăta de data aceasta Luceafărul.

Băiatul sîrîngea restul de carte la piept, necrezînd totuși că asemenea frumuseți le poate gîndi o minte de om.

Pește ani află că versurile găsite pe coarda casei au autor și că el se numește Mihai Eminescu.

Apoi, mai tîrziu, cînd îi văzu pentru întîia dată chipul, rămase uimit cît de mult se aseamănă cu Luceafărul de pe bolta cerească.

Andrei Strîmbeanu

coardă – grindă de susținere a tavanului la o casă țărănească.

1. Să cercetăm textul.

- Citește textul în întregime.
- Citește textul în lanț.
- Ce a găsit elevul pe coarda casei?
- De ce băiatul aștepta cu nerăbdare căderea nopții?

2. Să aplicăm.

- Alcătuieste și scrie 3 întrebări în baza textului. Roagă colegul de bancă să răspundă la ele căutînd răspunsul în text.
- Construiește cu colegul de bancă în scris 3 enunțuri cu sensuri diferite ale cuvîntului *ochi*.

3. Să descoperim.

- Unește expresiile din stînga cu înțelesul expresiilor corespunzătoare din dreapta:

A se pune pe carte	cum trebuie
Ca la carte	a spune adevărul
Ai carte, ai parte	exemplar, corect
Cum scrie în carte	dacă ai învățatură, ești apreciat
A da cărțile pe față	a se apuca serios de învățat

4. Să reținem.

- Cartea e prieten statornic și sigur.
- Cărțile sînt profesorii noștri fără grai.
- Cărțile, ca și prietenii, trebuie să fie puține și bine alese.

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT «TOAMNA A INTRAT ÎN ȘCOALĂ»...

1. Creați un poster pe perete despre toamnă. Discutați împreună și alegeți denumirea temei.

- *Formați grupuri creative.*
- *Alocați responsabilități și discutați un plan de acțiune.*

Corespondenții – vor selecta fragmente din opere de artă, care descriu imaginile naturii de toamnă.

Autorii – vor scrie poezii, povești, basme, eseuri despre frumusețea naturii toamna, viața animalelor.

Cercetătorii – vor găsi informații în diverse surse de informație despre originea lunilor de toamnă.

Ilustratorii – vor desena sau vor face fotografiile pentru a oglindi tema dată.

Oformați posterul și faceți prezentarea.

COPIILĂRIE – DULCE MELODIE

ÎN COPILĂRIA MEA

În copilăria-mi mică
Mai miroase a gutui,
Și un pui de rîndunică
Vinde picilor piștrui.
În această dulce țară,
Împărat e un copil,
Ce dă ordin să răsară
Iarba verde în april.

Și conduce-n lupte grele
Mari armate de pitici;
Macii-n cîmp îi sunt drapele,
Zmeii crînceni – inamici.
Sau pornește-n vis pe mare,
Se avîntă-n zări de plumb,
Plin de semne de-ntrebare
Ca un Cristofor Columb...
Pe tărîmurile-aceste
De minuni și frumuseți,
Greierul, el singur! este
Cel mai mare-ntre poeți.
Primăvara e regină.
În rochiță de brînduși,
Suflă-n muguri și-i alină
Pe toți iezii trepăduși.
Dar motanii!... Prin ogradă,
Cu mustăți de bașbuzuci,
les în seri la promenadă,
Încălțați în coji de nuci.
Doar piticii trag din pipă,
Mohorîți de vreme rea...
Hai poftiți, copii, pe-o clipă
În copilăria mea!

Arcadie Suceveanu

trepăduș – a alerga fără astîmpăr
bașbuzuc – crud, crîncen
promenade – plimbare

1. Să cercetăm textul.

- Citește poezia independent.
- Ce dispoziție ți-a creat lectura poeziei?

- Cum descrie poetul țara mică a copilăriei? Citește.
- Cum este prezentată primăvara? Exemplifică cu versuri din poezie.
- Ce cuvinte ai întâlnit în text pentru prima dată?
Consultă *Dicționarul explicativ*.

2. Să descoperim.

- Găsește versurile în care sînt descrise: personaje din basme, din natură, ograda.
- Cu cine este comparat copilul-descoperitor? Identifică versurile.
- De ce crezi că poetul te invită în copilăria sa?

4. Ce ilustrații ai desena tu pentru această poezie?

PÎINE PROASPĂTĂ

Dimineața copiii s-au așezat la masă.

Bunica a împărțit fiecăruia câte o felie de pîine proaspătă.

Călin a spus:

— Ce pîine gustoasă!
Tăticul meu a adus-o astăzi
de la brutărie cu camionul.

— Da? La brutărie
lucrează mama mea. Ea a
copt pîinea aceasta, a zis cu
mîndrie Angela.

— Fără făină nu mai cocea
ea nimic, a adăugat serios

Dorel, tatăl căruia lucra la moară.

— Dar știi din ce face el făina? I-a întrebat Radu. Din grîul
pe care-l treieră tatăl meu cu combina.

— Dacă nu ara tatăl meu cu tractorul, nu semăna, nu mai avea ce strânge tatăl tău cu combina, a adăugat Costel.

— Dar tu, Alunel, de ce nu zici nimic? se amestecă în vorbă bunica.

— Dacă eu n-am ce spune, că la oraș lumea nu ară, nu seamănă... Tatăl meu lucrează la uzina de tractoare, a spus Alunel.

— El face motoarele? au făcut ochi mari ceilalți copii.

— Motoarele de camion?

— Sau poate de cele electrice de la brutărie?

— Și de la moară?

— Mai degrabă de cele pentru tractoare.

— Da, da, de toate, a spus bunica. Ca să creștem noi mai ușor pâinea.

Copiii au mâncat cu o poftă deosebită, căci pâinea nici n-avea chip să nu fie din cale afară de gustoasă, odată ce atîția au lucrat la ea.

Aurel Scobioală

brutărie — clădire în care se coace pâine

1. Să cercetăm textul.

- Citește textul.
- Ce ai aflat despre drumul pâinii?
- Care este tema și ideea principală a textului?
- Pregătești-vă și citiți expresiv textul pe roluri.
- Poveștește despre locul de muncă al părinților tăi.

2. Să aplicăm.

- Analizează schema și poveștește textul conform părților lui.

Introducerea	Cuprinsul	Încheierea
Locul, timpul acțiunilor, personajele.	Desfășurarea.	Deznodământul, păreri personale; învățătura extrasă.

3. Să descoperim.

- Explică sensul proverbelor și zicătorilor:
- *Unde-i unul nu-i putere, unde-s mulți puterea crește.*
- *Pîinea nu vine singură la tine.*
- *Munca bună mult adună.*
- *Grăunte la grăunte și sacu-i plin.*

Proverbul este o expresie figurativă scurtă, care are sens instructiv.

4. Repartizați rolurile și înscenați textul în fața clasei.

CÎRNAȚUL

Odată Păcală a cumpărat o bucată de cîrnaț. Pînă atunci el nu mîncase cîrnaț și s-a dus la un vînător să-l învețe cum să mănînce. Vînătorul i-a scris pe o hîrtie cum să mănînce cîrnațul și Păcală s-a dus acasă.

Ajuns acasă, Păcală a pus cîrnațul jos, a scos hîrtia și a început să citească.

În vremea asta de undeva sare un cîine, înhață cîrnațul și fuge.

Păcală se uită în urma cîinelui și zice:

— Degeaba l-ai luat, că nu știi cum să-l mănînci: hîrtia e la mine.

Folclor

Umor – înclinarea spre glume și ironii, ascunse sub o aparență de seriozitate; haz.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ ÎN PĂDURE

Păcală și Tîndală mergeau printr-o pădure. Într-un copac ei văzură o pasăre.

— Măi, Tîndală, uite o pasăre! Hai s-o prindem, s-o frigem și s-o mîncăm boierește, zice Păcală lingîndu-și degetele.

— Că bine zici. Dar cum s-o mîncăm fără sare? Să stăi tu s-o păzești ca să nu zboare și eu dau fuga în sat să aduc niște sare! Cînd voi veni, va fi vai de mama ei și halal de noi.

Fugi Tîndală cît îl țineau picioarele în sat

după sare, iar cel rămas se gîndește că n-ar fi rău pînă atunci să se suie în copac și să prindă fripturica. Tocmai cînd se apropiase, nebăgînd bine seama, alunecă de sus de pe cracă și căzu.

Pasărea zbură în depărtare, lăsîndu-l pe Păcală să se vaiete. Iată că sosește și Tîndală cu sarea. Văzînd că pasărea nu este nicăieri și auzind pe Păcală că se văieta, zice:

— Vezi mă, proștule, că dacă ai mîncat nesărat te-ai îmbolnăvit?!

Folclor

vaiet — geamăt, plîns, tînguire

1. Să cercetăm textul.

- Citește independent textele.
- Citește pe roluri textele.
- Ce sentimente ți-a trezit lectura acestor texte?
- Ce momente din ambele texte te-au făcut să-l compătimești pe Păcală?
- Găsește propoziția care ți-a provocat râsul în fiecare text.

2. Să aplicăm.

Continuă gândul, exprimându-ți sentimentele față de textele citite.

Am fost mirat când...

M-a făcut să râd...

N-am înțeles...

M-am întristat...

3. Caracterizează-l pe Păcală din textele citite după reperele propuse:

Păcală ar avea vreo _____ de ani.

Ocupația lui este de a _____ .

Cred că Păcală are ochi _____ , părul _____ .

Se pare că Păcală e _____ de statură.

De obicei poartă haine _____ .

Se înțelege că e un om _____ , deoarece _____ .

DIMINEAȚA

Iepurașul, cum se scoală,

Strânge roua și se spală,

Și pe bot și pe urechi

Ș-apoi fuga la curechi.

la o frunză, o mănîncă,
Și mai ia vreo două încă,
Mai mustoase și mai mari
Și-apoi fuga la tufari.

Nimenea nu-l urmărește,
Iar el fuge iepurește
Prin poiene și prin lunci —
Nici cu pușca nu-l ajungi.

la să-l întrebăm ce are,
De nu ștă nici un moment?
— Mă gătesc de vînătoare
Și mai fac antrenament.

Petru Cărare

CUIBARUL

Într-o zi sub un tufar
Am găsit într-un cuibar
Patru ouă mărunțele.
Cînd să pun mîna pe ele,
Vine păsărica-n zbor,
Fîlfiind de-asupra lor:
O, să nu le-atingi, copile,
Că mai sînt vreo patru zile
Și din orice oușor
Va ieși un puișor.
Eu m-am dus tot înainte,
Bucuros, c-am fost cuminte...

Petru Cărare

ARVINTE

Mama i-a pus ceas la mână
Și l-a prevenit pe fiu,
Ca de la scădat să vină
Pe la cinci, nu mai târziu.

Însă a venit Arvinte
Tot târziu, ca înainte.
S-a scădat și a prins pește,
Iar pe maica o privește

Drept în ochi, zicînd șiret:
Ceasul ăsta se grăbește,
Poate că îl duci la meșter,
Ca să meargă mai încet...

Petru Cărare

a filfii — a da din aripi, producînd zgomotul caracteristic care însoțește zborul.

1. Să cercetăm textul.

- Ce stări sufletești trăiești citind poezia *Arvinte*?
- Citește versurile care te impresionează.
- Ce fel de antrenament face iepurașul?
- Pentru ce se antrenează el?
- Ce te învață poezia «Cuibarul»?
- De ce Arvinte e șiret? Argumentează.
- Pregătește-te și citește cu voce poeziile, respectînd semnele de punctuație.

2. Să aplicăm.

- Găsește în texte sinonimele cuvintelor de mai jos: oră, se uită, ascultător, o clipă.

- Descoperă în poezii cuvintele-rimă. Repartizează-le în patru coloane după cum urmează în tabelul de mai jos:

Verbe	Substantive	Adjective	Alte părți de vorbire

- 3. Dezvoltăm abilități creative.** Imaginează-ți că stai de vorbă cu Arvinte. Ce i-ai putea spune?

LA CIREȘE

Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua în amiaza-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dînsul și încă la vro două locuri din sat era cîte un cireș văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. Și mă chitesc eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Intru mai întîi în casa omului și mă fac a cere pe Ion, să ne ducem la scădat.

— Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, s-aducă niște sumani.

— Apoi dar, mai rămîi sănătoasă, mătușă Mărioară! ... și-mi pare rău că nu-i vărul Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună...

Și, scurt și cuprinzător, sărut mîna mătușei, luîndu-mi ziua bună, ca un băiat

de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scădat, mă șupuresc pe unde pot și, cînd colo, mă trezesc în cireșul femeii și încep a cărăbăni la cireșe în sîn, crude, coapte, cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac

ce-oi face mai degrabă, iaca mătușa Mărioara, c-o jordine în mînă, la tulpina cireșului.

— Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; coboară-te jos, tîlharule, că te-oi învăța eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvîrr! de vreo două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicînd: «Stai, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș!» Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, și odată fac zup! în niște cînepă, care se întindea de la cireș înainte și era crudă și pînă la brîu de naltă. Și nebuna de mătușa Mărioara, după mine, și eu fuga iepurește prin cînepă, și ea pe urma mea, pînă la gardul din fundul grădinii, pe care neavînd vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cînepă, fugind tot iepurește, și ea după mine pînă-n dreptul ocolului pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, și hîrsita de mătușă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cît pe ce să pună mîna pe mine! Și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga, pînă ce dăm cînepa toată palancă la pămînt; căci, să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini de cînepă, frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s-a ales nimica. Și după ce facem noi trebușoara asta, mătușa, nu știu cum, se încîlcește prin cînepă, ori se împiedică de ceva, și cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvîrl peste gard, de parcă nici nu l-am atins, și-mi pierd urma, ducîndu-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai în deseară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, sîrîgă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față cînd s-a ispăși cînepa și cireșe-le... căci, drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos ș-un pui de zgîrie-brînză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: A tunat și i-a adunat. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba

ceea: Nu plătește bogatul, ci vinovatul. Așa și tata: a dat gloaba pentru mine, și pace bună! Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicînd:

— Na! satură-te de cireșe! De-amu să știi că ți-ai mîncat lifteria de la mine, spînzuratule! Oare multe sțricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta? Și iaca așa cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furțișag.

Ion Creangă

a se șupuri — mă ștrecor, mă furișez

jordie — băț

chitește — nimerește

lifterie – încredere

moși — sărbătoare în sîmbăta dinaintea Rusaliilor

1. Să cercetăm textul.

- Cînd și unde are loc acțiunea descrisă în text?
- Cum a reacționat mătușa Mărioara, văzîndu-l în cireș?
- Citește textul independent.
- Observă forma cuvintelor folosite în text și scrie varianta lor literară:
- Scoboară-te..., vro..., ghiavole...

2. Să aplicăm.

- Caută în textul citit sinonime pentru cuvintele:
  - a se ștrecura   – mă grăbeam
  - a căra   – nuia
- Găsește antonimele la cuvintele selectate din text:
  - obraznic   – a coborî
  - alene   – a ieși

3. Să descoperim.

Exprimă-ți sentimentele despre textul citit, continuând gândul:
Voiam să rîd...
Am regretat ...
M-am întrebat...

4. Puneți-vă reciproc întrebări în baza textului citit.

5. Vizionați fragmentul după linkul dat
<https://www.youtube.com/watch?v=LMYTp7i8SL0>

DUMBRAVA MINUNATĂ (fragment)

Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Rochița de doc albastru stătea strîmbă și în chip cu totul nepermis pe trupușorul ei. Botinuțele îi erau pline de colb și cu șireturile desfăcute. Colțunii căzuseră și arătau niște piciorușe pîrlite de soare, cu genunchii nu tocmai curați. Capu-i era foarte scurt tuns, băiețește. Năsușoru-i mititel ar fi avut nevoie de batiștă. Gura-i era cam mare și obrajii prea roșii. Nu era deloc frumușică și delicată duduia Lizuca. Numai ochii căprui, umbriți de gene negre aveau în ei cîte-o mică floare de lumină.

Fără să-i pese de nobila adunare din salon, Lizuca păși ușor, însă hotărît spre măsuța cu dulceață și, înfigîndu-și

două degete în chisea, le scoase împodobite c-o bucată de șerbet. Tocmai atunci slujnica o zări și dădu un țipăt.

— Ce înseamnă asta, Eleno? zise doamna Vasilian, mama vitregă a Lizucăi. Ia-o de aici! Ah! e ceva îngrozitor! oftă ea întorcându-se spre musafiri. Copilul acesta e o rușine și o nenorocire.

— Vină-ncoace, gînganie, icnea slujnicuța, smucind-o pe Lizuca.

Prinzînd pe copil de rochiță, îi făcu ceea ce se cheamă un șurub, răsucindu-i unghia cea mare în moalele capului.

Aproape de Lizuca se afla Patrocle, un boldei roșcat, cu picioarele scurte și strămbe și cu capul mare. Între ochii omenești, sprîncenați negru, avea adînci crețuri. Anii și experiențele vieții îi încărunțiră perii din jurul botului.

— Patrocle, m-au bătut și ieri, oftă Lizuca; m-au bătut și azi, mă bat în fiecare zi... Eu nu mai stau aici. Mă duc la bunicii mei.

Patrocle o înțelese ca întotdeauna și o mîngîie, ștergîndu-i de pe un obraz urma lacrimilor sărate.

Fetița se strecură spre cerdacul de dindos și trase dintr-un cotlon al ei o hăinuță și o beretă de lînă roșie.

Luă îndată și cenușa de care avea mare nevoie, umplu ochi celălalt buzunar al hăinuței și se întoarse spre porțița de la stradă.

— Hai să mergem, Patrocle!

Și ieșiră amîndoi, pornind pe-un drum plin de peripeții.

După Mihail Sadoveanu

chisea – vas mic de sticlă, de cristal sau porțelan în care se ține dulceața

Boldei – câine cu picioare scurte

cerdac – balcon

cotlon – ascunzătoare

peripeții – întâmplări

1. Să cercetăm textul.

- Unde se petrece acțiunea?
- Din ce cauză țipă slujnica?
- De ce crezi că doamna Vasilian spune despre fetiță că este o rușine și o nenorocire?
- Cum i se adresează slujnica Lizucăi?
- Cum o pedepsește slujnica pe Lizuca?
- Cine îi înțelege Lizucăi supărarea?
- Unde a hotărât ea să plece?

2. Să descoperim.

- Precizează personajele din text.
- Împărțește textul pe fragmente.
- Care este ideea principală a acestui fragment?

3. Alcătuieste planul de idei și scrie-l în caiet

- De ce Lizuca a luat cu ea cenușă?
- Însenați fragmentul în care Lizuca vorbește cu Patrocle.

4. Vizionați: <https://www.youtube.com/watch?v=iNOAJiZiCoc>

PUPĂZA DIN TEI

Mă trezește mama într-o dimineață din somn, cu chiu cu vai, zicându-mi:

— Scoală, drăguțule, înainte de răsăritul soarelui! Iar vrei să te pupe cucul armenesc ca să nu-ți meargă bine toată ziua?

Iac-așa mă păcălea mama cu o pupăză care-și făcea cuibul de mai mulți ani într-un tei, tocmai pe creasta dealului la moș Andrei.

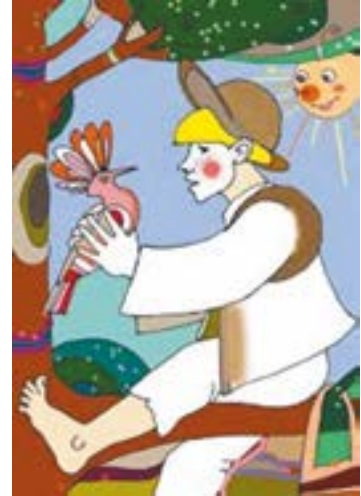

Mă trezește și mă trimite cu mîncare la lingurarii pe care îi aveam tocmiți tocmai la Valea Seacă. Și pornind eu așa, numai ce aud:

«Pu-pu-pu! Pu-pu-pup!»

— Ah, pupăza! Las' c-am să te prind eu, moțato! Să vedem pe cine îi mai pupa acum!

Mă sui în copac, caut în scorbură, dar cînd aproape să o scot, nu știu cum se face că mă sperii de creasta ei și îi dau drumul în scorbură. Și mă gîndesc: șarpe cu pene nu poate să fie! Atunci pun căciula la gura scorburii și plec.

Am umblat ce am umblat și iaca ajung și la lingurarii care mă așteptau supărați. Abia am scăpat din mîinile lor că vroiau să mă snopească în bătaie. La întoarcere am trecut pe la tei, am luat pupăza și am ascuns-o în pod.

Peste cîteva zile, iaca și mătușa Măriuca vine la mama să-i spună ce a auzit.

— Auzi, tu cumnată! Nică al tău a furat pupăza.

— Nică? Las' că-l învăț eu minte să mai fure!

Auzind eu una ca asta, am luat pupăza, m-am furișat din casă și m-am dus la tîrg să o vînd. Acolo am început să strig cît mă ținea gura:

— La cumpărat găini! La cumpărat găini!

Un moșneag mă întrebă:

— De vînzare e găinușă?

— De vînzare, moșule!

— Și cît ceri pe ea?

— Cît crezi și dumneata că face!

— Ia dă-mi-o să o cîntăresc! Iaca poznă, am scăpat-o!

— Dar ce crezi, moșule, că te joci cu marfa omului? O să mi-o plătești cu vițica ta!

— Doar nu vrei să-ți dau eu o vițică pe un cuc armenesc?

La hai la taică-tău să-i spun eu ce ai făcut! .

— Vai, tata!

Și am fugit cât mă țineau picioarele, căci tata îmi punea pielea pe băț. A doua zi mama face un cuptor cu plăcinte și o cheamă și pe mătușa Mărioara.

— Doamne, cumnățică, cum sînt oamenii! Cum dau vina pe nevinovați!

— Chiar așa, cumnățică! Dar eu zic una: cele rele să se spele, cele bune să se-adune!

După Ion Creangă

lingurar – meșter care lucrează (sau vinde) linguri de lemn; (aici:) țigan

1. Să cercetăm textul.

- Cine sînt eroii acestui fragment?
- Unde-și făcea cuibul pupăza?
- De ce Nică era supărat pe pupăză?
- Unde îl trimitea mama pe Nică dimineața?
- Unde a ascuns pupăza?
- De ce a plecat să o vîndă la țîrg?
- Cine l-a împiedicat să vîndă pupăza?
- Cum au ajuns la compromis mama cu mătușa Măriuca?

2. Să descoperim.

- Ce părere ai despre purtarea lui Nică?

- Alegeți titlurile poveștilor care aparțin lui Ion Creangă:
Poveștea porcului.   *Poveștea lui Harap Alb.*
Motanul Încălțat.   *Cenușăreasa.*
Punguța cu doi bani.   *Ivan Turbincă.*
Capra cu trei iezi.   *Sarea în bucate.*

3. Dezvoltăm abilități creative.

Ce sfat i-ai da lui Nică?

Ce ți-a plăcut cel mai mult în acest fragment?

Ce emoții îți trezește acest fragment?

4. Vizionați: <https://www.youtube.com/watch?v=VRhbDMJV2Y4>

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT «PRIETENUL COPILĂRIEI»

1. Creați un poster pe perete despre prietenie. Discutați împreună și alegeți denumirea temei.

- Formați grupuri creative.
- Alocați responsabilități și discutați un plan de acțiune.
- Jurnaliștii – vor selecta fragmente din opere de artă despre prietenie.
- Scriitorii – vor scrie poezii, povești, basme, eseuri despre prietenie.
- Cercetătorii – vor găsi informații în diverse surse de informație despre cele mai interesante prietenii.
- Muzicanții – vor interpreta cântece la tema dată.

2. Oformați prezentarea.

IARNA-I DALBĂ, CU MULT GER ȘI CU DULCE LERU-I LER

*Ninge...ninge...ninge...
Și din nou se-ntoarnă,
Fulguind pe drumuri
Zvăpăiata iarnă.*

IARNA

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspîndind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mîndra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca fantasme albe plopii înșirați se pierd în zare,
Și pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd satele pierdute sub clăbucii albi de fum.

Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucește și dezmiardă oceanul de ninsoare.
Iată-o sanie ușoară care trece peste văi...
În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.

Vasile Alecsandri

dalb – alb curat, imaculat, luminos

zale – armură făcută din inele de fier (*aici*), mantie de nea

fantasmă – arătare, fantomă, închipuire, iluzie

albiu – albicios

1. Să cercetăm textul.

- Ce anotimp descrie poetul?
- Care sunt semnele iernii?
- Cu ce sunt comparați fulgii de nea?
- Cum arată țara după ninsoare?
- Ce culoare predomină în descrierea acestui tablou?
- De ce pare totul puștiit?
- Cum se schimbă tabloul iernii odată cu apariția soarelui?
- Cine însuflețește ultimul tablou al poeziei?

2. Să descoperim.

- Citește expresiv poezia.
- Descoperă versurile care descriu:
  - zborul fulgilor de nea;
  - apariția soarelui;

- prezența omului.
- Găsiți în text expresiile poetice care ne ajută să auzim ce se întâmplă în natură iarna.
- Găsiți explicațiile potrivite:
  - «cerne norii de zăpadă» • mulțimea fulgilor de nea se aseamănă cu niște fluturi;
  - «ca un roi de fluturi albi» • întinderea albă nemărginită asemenea oceanului;
  - «oceanul de ninsoare.» • din cer cad fulgi sclipitori și deși.

3. Alegeți substantive din primele două versuri și atribuiți-le o însușire.

- Completați versurile cu rimele date:

Pe pământ ...	• frumos
Fulgii țes covor ...	• miraculos
- Atribuie însușiri omenești soarelui.
- Alcătuieste propoziții cu aceste îmbinări.

4. Ai o colivie pentru păsări? Dacă nu, atunci încearcă să o confecționezi pentru a ajuta păsările să ierneze.

IARNA

Ninge des, cu fulgi de vată,
Albă-i depărtarea toată,
Gardul, casele și drumul,
Prin vifornița ca fumul.

Ba se văd, ba nu se văd,
Bate viscolul prăpăd,

Fug troienele de nea
Au fost ici, acu-s colea

Vîntul în cojoc îmbracă
Pomii plini de promoroacă,
Iar vîntoaicele-i încing
Și văzduhurile ning.

Oare ce mai fac scatii?
Se întrebă toți copiii.
Oare ce mai fac sticleții?
Nu i-au înecat nămeții?

Și privind de la căldură
Viscolul din bățatură,
Hotărăsc cu mic și mare:
Cum se lasă de ninsoare
Să le pună de mîncare.

Gheorghe Dimitriu

viforniță – vînt puternic, însoțit de ninsoare; vijelie; vifor;
viscol

1. Să cercetăm textul.

- Ce este adevărat?
Poezia «Iarna» prezintă:
  - o întâmplare; • un tablou; • o amintire.
- În ce anotimp se întâmplă faptele descrise în poezie?
- Ce dispoziție îți creează lectura poeziei?
Se descrie:
  - căderea fulgilor; • satul iarna; • orașul iarna.

2. Să descoperim.

- Explică versurile:
  - Vîntul în cojoc îmbracă
Pomii plini de promoroacă,
  - Hotărăsc cu mic și mare:
Cum se lasă de ninsoare
Să le pună de mîncare.
- Găsește cuvinte potrivite pentru a completa comparațiile:
  - _____ ca stelele albe.
  - _____ ca roiuri de albinuțe.
  - _____ ca puful scărmănat.
- Determină îmbinările cu sens propriu și cele cu sens figurat. Argumentează.
Fug troienele
Bunica îmbracă
Copiii fug
Vîntul îmbracă
- Răspunde în scris la întrebări pe baza poeziei:
  - a. Ce îi îngrijorează pe copii?
  - b. Ce au hotărît copiii?
- Scrie după memorie o stofă din poezie. Verifică după manual.

- Ce imagine a naturii ți-ai închipuit în timp ce citeai poezia?
- Memorizează poezia.

3. Cum înțelegi expresiile de mai jos?

*Fulgi de vată.
Bate viscolul prăpăd.
Fug troienele de nea.*

4. Desenează tabloul imaginat în urma lecturii poeziei.

POVEȘTEA LUI MOȘ CRĂCIUN

Cîndva, demult, la marginea unui oraș, trăia un meșter bătrîn care făcea jucării. Erau minunate jucăriile și nu semănau una cu alta. Întotdeauna avea plăcerea de a face jucării de care copiii să se bucure, după datină, în dimineața de Crăciun.

Odată meșterul vînduse toate jucăriile și se întorcea spre casă, gîndindu-se: «Aș vrea să pot face atît de multe jucării, încît să dăruiesc cîte una fiecărui copil din lume, dar mai ales celor sărmani, căroro n-are cine să le cumpere».

Și cum mergea așa, pe gînduri, văzu în zăpadă un pui de căprioară care-l privea cu ochi triști.

— Sărmană făptură, ce te doare?

Se pare că puiul de căprioară se rănise la un picior. Cum a știut și cu ce a avut la îndemână, bătrînul i-a legat rana și l-a ajutat să se ridice.

Atunci făptura aceea gingașă i-a vorbit cu glas limpede ca de copil:

— Acum văd că ai o inimă bună. Dorința ta se va împlini.

Ca din pămînt a apărut o sanie fermecată purtată în zbor de niște reni minunați.

Și bătrînul s-a înălțat cu ei în slava cerului înstelat, spre o lume de basm. Chiar și straietele lui sărăcăcioase se preschimbaseră în niște straiete neobișnuite, de culoare roșie.

Într-un tîrziu, a simțit cum coboară lin într-un ținut înzăpezit. O mulțime de pitici ca și cei din povești l-au întîmpinat bucuroși. Ei erau harnici, îndemînatici și, împreună cu moșul, erau gata să meșterească pentru fiecare copil din lume jucăria pe care și-o dorește.

În noaptea de Crăciun, visele copiilor se împlinesc. Iar după numele sărbătorii, copiii i-au pus numele Moș Crăciun și așa a rămas pînă astăzi.

De aceea, în zilele sfintelor sărbători, cînd stăm cu toții în jurul mesei încărcate cu bunătăți, nu trebuie să-i uităm pe cei sărmani. Moșul are grijă de ei o dată pe an. Noi trebuie să ne gîndim la ei mereu.

Folclor

făptură – ființă, vietate

1. Să cercetăm textul.

- Care era visul meșterului bătrîn?
- Ce întîmplare l-a ajutat să-și realizeze visul?

- De ce căprioara l-a înzeștrat pe meșter cu puteri miraculoase?
- Ce învățătură desprinzi din acest text?

2. Să descoperim.

- Citeste textul independent și găsește eroii lucrărilor..

3. Să aplicăm.

- Găsește verbe cu sens opus cuvintelor din text:

a se întoarce	a vorbi
a lega	a coborî
a apărea	a uita

4. Printr-o putere magică, Moș Crăciun ți-a transmis rolul său. Planifică-ți acțiunile tale pentru seara de Anul Nou. Compară planul tău cu cel al colegilor.

- Imaginează-ți că acțiunile descrise în textul *Povestea lui Moș Crăciun* se desfășoară în zilele noastre.
- Ce evenimente ar putea urma?
- Cum va arăta Moș Crăciun?
- Ce mijloc de transport va prefera?
- Compuneți povestea voastră.
- Ilustrați conținutul ei.

5. Tablețică propune.

- Găsește în sursele de informare poze care pot da caracteristică proverbelor date mai jos. Pregătește o prezentare în (PowerPoint)
- Omul deștept își cumpără vara sanie și iarna căruță.
- Pe iarnă n-o mănîncă lupul.
- Zăpada îngrașă pămîntul.

- Decembrie termină anul, dar începe iarna.
- Zăpada-i adîncă — va fi roadă.

SCRISOARE LUI MOȘ CRĂCIUN

Moș Crăciune, noaptea toată
Te aștept cît s-a cădea,
Dar te rog încă o dată:
Nu greși adresa mea!

*Am făcut și-un semn la poartă—
E cam frig și n-am să ies.
Iar Grivei, să știi, nu latră,
Căci așa ne-am înțeleș.*

Moș Crăciune, ia vezi bine:
Cu desagii încărcați
Mai întîi treci pe la mine
Mai apoi pe la ceilalți!

Petru Cărare

ANUL NOU

Vine, vine, vine, vine
Vine Anul Nou, copii,
Cu zăpadă în ogradă
Și cu multe bucurii!
Joacă, joacă, joacă, joacă,
Joacă Moș Martin în prag,
Și bunelu-i dă mășline,
Ciocolate și colac!

Sare, sare, sare, sare,
Sare Capra mărunțel,
Iar în jurul Caprei, iată,
Sar un ied și-un băiețel!

Fie, fie, fie, fie,
Fie pace an de an,
Ca să crească mari copiii,
Precum crește grâu-n lan!

Dumitru Matcovschi

veșmînt – haină, (*aici:*) zăpada e veșmîntul iernii

1. Să cercetăm textul.

- Citește poeziile expresiv.
- În ce anotimp se desfășoară acțiunile?
- Memorizează poezia.

2. Să descoperim.

- Găsește cuvintele care demonstrează că acțiunea descrisă are loc în anotimpul descoperit de tine.

- Formulează întrebări în baza poeziilor cu începutul dat. Roagă colegul de bancă să răspundă oral.

Unde _____ ?

Cînd _____ ?

Ce _____ ?

3. Citește expresiv mesajele și alcătuieste oral propoziții cu cuvîntul respectiv. Desenează unul dintre eroii descoperiți.

- Mi-e foame! Peste tot e numai zăpadă! Sunt alb, dar vulpea mă vede. Mi-e frică!
- Ce bine e iarna! M-am ascuns în vizuină și dorm. N-am grijă de nimic.
- Ce mulți suntem! Ușori, strălucitori! și ce frumos dansăm!
- Vai! Se apropie o mare sărbătoare! Unde e sacul meu? Trebuie să plec după cadouri.
- Caută în internet sau la bibliotecă informații despre un animal. Scrie 3-4 propoziții despre el.

O, CE VESTE MINUNATĂ

O, ce veste minunată!
 În Betleem ni s-arată
 Astăzi s-a născut
 Cel fără' de-nceput
 Cum au zis prorocii.
 Că la Betleem, Maria
 Săvîrșind călătoria,
 Într-un mic sălaș,
 Lîngă-acel oraș,
 A născut pe Mesia.

Pre fiul în al Său nume,
Tatăl L-a trimis în lume,
Să se nască
Și să crească,
Să ne mîntuiască.

URĂTURĂ

Aho, aho!
A sosit iar Anul Nou
Pe meleaguri pe la noi.
Chiar dacă noi suntem mici,
Urăm la părinți, la bunici
Să aibă-n casă de toate,
Viață lungă, sănătate,
Mari pe noi ca să ne crească.
Visul să li se-mplinească,
Și-am dori semestrul doi
Să fie bun și pentru noi,
Note mici să nu mai fie!
Nici în gând, nici pe hîrtie.
Pentru spor și note mari
la strigați, măi năzdrăvani!
Hăi! Hai!

Să-i bucurăm pe părinți,
Să fim harnici și cuminiți,
În țară pace să fie.
Multă, multă bucurie.
Pentru țară și popor.
Pentru muncă și mult spor
la sunați din zurgălăi
Și strigați cu toții, măi:
Hăi! Hăi!

1. Să cercetăm textul.

- Cine s-a născut la Betleem?
- Cum o cheamă pe mama Lui?
- Cine este Tatăl?
- Cine sunt numiți „boieri”?
- Ce trebuie să facă oamenii în Ajunul Crăciunului?
- Cine și cînd umblă cu uratul?
- Ce doresc urătorii gazdelor?

2. Să descoperim.

- De ce cuvintele Betleem, Maria, Său, Mesia se scriu cu literă mare?
- Ce-și doresc copiii pentru semestrul doi și pentru părinți?

3. Citiți expresiv colindul, urătura. Prezentați-le clasei.

UMBLAREA CU PLUGUL

Odată, la un Sfîntul Vasile, ne prindem noi vro cîțiva băieți din sat să ne ducem cu plugul; căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfîntului Vasile toată ziua am

stat pe capul tatei, să-mi facă și mie un buhai ori, de nu, un harapnic.

– Doamne, ce harapnic ți-oi da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te bușască cei năndrălai prin omăt? Acuș te descalt!

Văzînd eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ia tata ciubotele și să rămîn de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s-a întîmplat, că nici unul din tovarăși n-avea clopot. Talanca mea era acasă, dar mă puteam duce s-o iau? În sfîrșit, facem noi ce facem și sclipuim de colo o coasă ruptă, de ici o cîrceie de tînjală, mai un vătrar cu belciug, mai beșica cea de porc a mea, și, pe după toacă, ne pornim pe la case. Ș-o luăm noi de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gînd să umblăm tot satul... Cînd colo, popa tăia lemne la trunchi afară și, cum a văzut că ne așezăm la fereastră și ne pregătim de urat, a început a ne trage cîteva nașteri îndesate și a zice:

– De-abia s-au culcat găinile, și voi ați început? Ia stați oleacă, blestemaților, să vă dau eu! Noi, atunci, am pîrlit-o la fugă. Iar el, zvîrr! cu o scurtătură în urma noastră, căci era om hursuz și pîclișit popa Oșlobanu. Și din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem cînd îi zice popii:

Drele pe podele și bureți pe pereți; cîte pene pe cucoși, atîția copii burduhoși, cum obișnuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

— Măi, al dracului venetic și ceapcîn de popă! zicem noi, după ce ne adunăm toți la un loc, înghețați de frig și speriați. Cit pe ce era să ne

ologească boaita cea îndrăcită, vedea-l-am dus pe năsălie la biserica Sfântului Dumitru de sub cetate, unde slujește; curat Ucigă-l-crucea l-a colăcit să vie și să-și facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu să fie preoții noștri așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică în vecii vecilor! Și pînă-l mai menim noi pe popa, pînă-l mai boscorodim, pînă una alta, amurgește bine.

— Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăm aici, în ograda asta, zise Zaharia lui Gîțlan, că ne trecem vremea stînd în mijlocul drumului. Și intrăm noi la Vasile-Aniței și ne așezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjește: cela nu sună coasa, că-i e frig; celuia că-i îngheață mîinile pe cîrceie; văru-meu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se punea de pricină că nu ură, și numa-ți crăpa inima-n tine de necaz!

— Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; și noi, măi Zaharie, să pufnim din gură ca buhaiul; iar ceilalți să strige: hai, hăi! Și-odată și începem. Și ce să vezi? Unde nu se ia hapsîna de nevasta lui Vasile-Aniței cu cociorva aprinsă după noi, căci tocmai atunci trăgea focul, să dea colacii în cuptor.

— Vai, aprinde-v-ar focul, să vă aprindă! zise ea, burzuluită grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învățat! Atunci noi, la fugă, băieți, mai dihai decît la popa Oșlobanu... Dar bun pocinog a mai fost ș-aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului din mijlocul satului, aproape de biserică, încă una-două de aiestea, și ne scot oamenii din sat afară ca pe niște lăieși. Mai bine să mergem la culcare. Și după ce ne arvonim noi și pe la anul, cu jurămînt, să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul de altul, răbegiți de frig și hămesiți de foame, și hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Și așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

Ion Creangă

buhai – instrument muzical popular folosit de colindători în ajunul anului nou, format dintr-o putinică cu fund de piele, prin care trece un smoc de păr de cal care se trage producînd un sunet asemănător cu mugetul unui taur.

harapnic – bici mare împletit din curele sau cînepă, cu coada scurtă și cu șfichi la capăt

vătrar – unealtă de fer de scormolit focul

hursuz – rău, morocănos, supărăcios

pîclișit – rău la suflet, ticălos; foarte zgîrcit

1. Să cercetăm textul.

- Cînd și unde are loc acțiunea?
- De ce tata nu-i permitea lui Nică să meargă cu uratul?
- De la cine a început uratul?

2. Să descoperim.

- Citește fragmentul care ți-a provocat rîsul.
- Ordonează punctele planului conform conținutului citit și scrie-l pe caiet.

Nenorocul băieților în timpul uratului.

Jurămîntul luat pentru anul viitor.

Pregătirea pentru umblarea cu plugușorul.

Mîinile și instrumentele îngheață de frig.

3. Să aplicăm.

- Completează propozițiile:
  - Fragmentul citit se numește..... .
  - Autorul acestui fragment este..... .
  - Acest fragment conține ..... alineate.
- Leagă cu o linie (imaginară) sinonimele și scrie-le în caiet.

Harapnic
Ciubote
Necaz
Răscruce

cizme
bici
intersecție
tristețe.

4. Să ne verificăm. Alege explicația potrivită pentru expresiile de mai jos:

- «a stat pe capul tatei» înseamnă:
A stat numai lângă tata.
Îl asculta pe tata.
Îl ruga mereu pe tata.
- «a aprins paie-n cap cu asta» înseamnă:
A ajuns la ceartă.
L-a dojenit pentru asta.
Nu se teme de ocară.
- «crapă inima de necaz» arată:
Întristat.
Foarte necăjit.
Abătut.

Din creația populară

Proverbe și zicători

Nu te neliniști pentru răul de anul viitor.
Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă.
Ghinionul nu vine niciodată singur.
Pînă la Dumnezeu te mănîncă sfinții.

4. Vizionați fragmentul după următorul link <https://www.youtube.com/watch?v=FVMDwX8jRIg>

CAPRA

Moșneagul și baba:

Ța, ța, ța, căprițo, ța,
Ța, ța, ța, la munte, ța,
Ța, ța, ța, la iarbă verde
Unde lupul nu te vede!

Moșneagul:

Ța, ța, ța, căprițo, ța,
Că pun mîna pe nuia
Și nuiaua-i de cireș,
N-ai să știi pe und-să ieși!
Ța, ța, ța, căprițo, ța,
Nu te da, nu te lăsa!
Că de cînd te-am cumpărat
Mult necaz tu ne-ai mai dat.
Și cerînd mereu la fîn
M-ai făcut un moș bătrîn.
Ța, ța, ța, căprițo, ța,
Ța, ța, ța, la munte, ța!
Dar de cînd te-ai liniștit
Vînătorul te-a zărit,
Pușca la ochi a luat
Și pe tine te-a împușcat.

Moșneagul:

Of, of, of! Omule, cu ce-am greșit
Capra de mi-ai omorît?
M-ai lăsat un om sărac,
Fără capră ce mă fac?!
Capra noastră dădea lapte
Și mîncam și noi cît șapte.
Hei, bre babă, tu ce zici,
La vară mîncăm urzici?

Baba:

Încotro s-o apucăm?
N-avem ce să mai mîncăm.
Capra noastră dădea lapte
Și mîncam și noi cît șapte.

Vînătorul:

Puteți să plîngeți cît ați vrea!
Ce-ai cătat în iarba mea?
Hai, grăbiți-vă acum
Și vă căutați de drum!

Negustorul:

Ce vă tînguiți așa,
Vi s-a întîmplat ceva?

Moșneagul:

Mi-a ucis capra, aici,
Și-am rămas oameni calici.

Negustorul:

Bucurați-vă îndată!
Eu v-o cumpăr așa moartă!
Că sunt negustor de piei
Și-mi trebuie blana ei.

Moșneagul:

Două mii de lei să-mi dai
Și-o baniță de mălai.

Negustorul:

Ceri prea mult.
Eu îți dau o mie de lei
Și-o baniță de mălai.

Moșneagul:

Cer un doctor, meșter mare,
Să puie capra-n picioare!

Doctorul:

Eu sunt doctor cu renume.

Vreți un bine de la mine?

Negustorul:

Da, domn' doctor!

Să-mi pui capra în picioare

Că eu nu pot ști ce are

Și ce ceri să-mi spui îndată,

Că eu nu sunt rău de plată.

Doctorul:

Să vedem ce are capra,

Că apoi îți spun eu plata.

Capra nu e moartă,

Ci e leșinată.

Ce vrei, căpriță, apă?

Stai și-așteaptă!

Pîine?

N-am la mine!

Bomboane?

Nu ți-i foame?

Poate vrei un retevei?

Îți dau iute cîte vrei!

Toți:

Am plîns și-am oftat,

Dar căprița s-a-ndreptat.

Ța, ța, ța, căpriță, ța,

Joacă și nu te lăsa,

Nu te-anina de podele,

Că rămîi fără cordele!

Ța, ța, ța, la munte, ța

Ța, ța, ța, căprițo, ța!

Anul nou cu noroc

La anul cînd venim,

Mai bogați să vă găsim!

Folclor

leșinată – slăbit peste măsură, extenuat, moleșit
retevei – bucată scurtă de lemn
baniță – unitate de măsură pentru cereale

Piesa este opera literară compusă în formă de dialog și destinată să fie reprezentată pe scenă.

1. Să cercetăm textul.

- Pregătiți-vă să citiți piesa pe roluri.
- În care anotimp se întâmplă faptele descrise în text?
- Cine sunt personajele textului citit?
- Ce fac moșul și baba?
- Ce s-a întâmplat cu capra?
- Ce vrea să facă negustorul?
- Cine a lecuit capra?
- Care episod al pesei v-a impresionat în mod deosebit. Argumentați?
- Cum se numește textul citit?

2. Să descoperim.

- Găsiți în text fragmentul unde vânătorul împușcă capra.
- Citiți cum este lecuită capra.

3. Prezentați piesa clasei în ajunul Sfântului Vasile.

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT OBICEIURILE DE IARNĂ

1. Discutați împreună cu colegii și alegeți denumirea temei.

- Formați grupe creative.
  - Colindătorii – pregătesc fragmente din colinde.
  - Urătorii – pregătesc urături.
  - Semănătorii – găsesc și prezintă semănături, sorcove.
  - Băietandrii – prezintă cîntece de stea.
  - Cercetătorii – găsesc în diferite surse de informație cum se sărbătorește Anul Nou în diferite țări din lume.

2. Prezentarea proiectului.

PE CĂRĂRI DE POVESTE

*«Cu povești ne leagă lumea,
cu povești ne trezim și murim cu ele»
Mihai Eminescu*

BORTA VÎNTULUI

Era un om sărac, ș-avea o mulțime de copii. Era în vremea foametei și el a muncit v-o săptămînă pe un căuș de grăunțe. Acu s-a dus la rîșniță cu dînsele. După ce le-o rîșnit, a ieșit afară cu căușul cu făină și s-a pornit o furtună mare și i-a luat toată făina din căuș. Da el strașnic s-o mîniat. «Nu mă

las eu așa cu una cu două», și face un șumuiag de paie și pornește.

Îl întreabă un om:

– Unde te duci, cumătre?

– Mă duc s'astup borta vîntului, că mi-a luat făina din căuș.

– Da unde-i nimeri-o?

– Unde-a fi acolo mă duc.

Mergînd el loc depărtat a ajuns pe Dumnezeu și Sfîntul Petrea (erau pe pămînt pe-atunci).

– Unde te duci omule?

– Mă duc s' astup borta vîntului, că mi-o luat făina din căuș. Da Dumnezeu i-o zis așa:

– Omule, nu te mai duce. Na-ți o nucă ... da pîn acasă să nu zici: nucă, deschide-te.

Întorcîndu-se el înapoi, a 'noptat ș-a ajuns la un om și s-a rugat să-l primească să doarmă acolo peste noapte.

– De unde vii bade? I-întreabă omul cela.

– Mă duceam s' astup borta vîntului și-am întîlnit un nebun pe drum și mi-o dat o nucă și-a zis să nu zic pîn' a casă nucă, deschide-te. Ce-a mai fi și asta?

Femeea omului vicleană. Ia o nucă 'n mîină și zice:

– Ia să-ți văd nuca.

Îi schimbă nuca omului. Și pe urmă se duce 'ntr-un ocol și zice: nucă deschide-te. Dac-o zis – atîtea vite ce-o ieșit, oi, cai, hei, o bogăție 'ntreagă. Știi mata, putere dumnezeiască!

Se duce-a doua zi acasă «Nucă deschide-te». Nuca de unde să se deschidă.

– Hai bată-mi-l Dumnezeu vînt și moșneagul lua-l-ar dracu. Mă duc s'astup borta vîntului și să bat pe moșneag de ce m-o viclenit.

Ajunge iar pe Dumnezeu.

Da Dumnezeu, știi, putere dumnezeiască, acu era altfel la față... nu l-o cunoscut.

– Unde te duci, bade?

– S' astup borta vîntului și să ucid moșneagul, la ce m-o viclenit.

– Na-ți, bade, un măgar. Da să nu zici pîn' acasă: măgar baligă-te.

– N-oi zice.

Se-ntoarce el iar pe la omul cela. Da omul cela-l ospătează și-i dă vin să bee, și omul s-o chefăluit și-a adormit pe laiță. Da erau niște țigani cu șatra acolo ș-avea măgar și omul s-o dus ș-o cumpărat ș-a schimbat măgarul.

Omul a doua zi se scoală, ia măgarul și se duce – acasă și-i zice: măgar, fă bani!

Măgarul, de unde? El apuc' un druc și'ncepe a dișăla măgarul.

– Acu nu-l mai iert eu.

Se pornește să'ntîlnească pe moșneag și s'astupe borta vîntului. Întîlnește pe Dumnezeu.

– Na-ți bade, o cîrjă, da să nu zici pîn' acasă: cîrje'ncîrjește-te. Ia cîrja, vine pe la omul cela. Acu omul i-a dat și mai strașnic ospăț și s-a sfătuit că dac' or vede ce-a mai da și cîrja, pe urmă să-l omoare, ca să nu prepuie că el i-o luat. Acu zice omul femeii:

– Măi, femeie, noi hai cu cîrja-n zămnic și să închidem ușa ș-a să zicem: cîrjă'ncîrjește-te.

Se vîră. Cîrja unde'ncepe a bate ș-a zdrobi. Pînă omul era cu chef, pînă s-a trezit, ei erau uciși ca merele.

– Bade ți-om da și măgar și nuca, numa mă rog, scoatene. Acu omul i-o lăsat de i-o bătut și mai bine. A luat măgarul, cîrja și nuca și s-a pornit acasă.

Așa s-a făcut de bogat acu, de-a ajuns veste pîn la împăratul. Atîția bani avea el, de-o semănat ș-o crescut grîu de aur. Acu 'mpăratul a auzit că are un lan de aur ș-o trimis doi sufragii să-i dea sămîntă, să semene și-mpăratul.

– Să spui împăratului că nu vreau să-i dau, să văd ce mi-a face. Împăratul cînd a auzit așa, strașnic s-o mîniat ș-o gătit oștire, să se ducă cu război asupra lui. Împăratul era frunte, știi, mai mare. Ș-a venit pîn la ușa lui ș-o strigat să iasă afară. Da el ave bani, da tot cu straie de-a noastre, nu cu straie leșești. El pune cîrja sub suman și iese afară. Acu împăratul cu atîtea mii de oameni i-a fost rușine singur lui să se ducă el numa cu unul să se lupte. A zis:

– Omule, arată-ți tu întîi puterea.

– Bine, măi împărate. Cîrje'ncîrjește-te, la tot soldatul cîte două și la împăratul nouă. (Cîrja era dumnezeiască, tot în cap pîcîia).

O nebunit și pe soldați și pe-mpăratul. S-o dus împăratul, ș-o rămas pace ș-o trăit bine. Să dea Dumnezeu să trăiască și copiii mei așa.

Mihai Eminescu

căuș – vas de lemn în formă de cupă sau de lingură mare, folosit pentru a lua apă, faină, grăunțe

bortă – gaură, scobitură, groapă

zămnic – pivniță mai mică de păstrat legume

sufragiu– om de serviciu care servea la masă

1. Să cercetăm textul.

- Cine este personajul principal a poveștii?
  - Ce s-a întâmplat că omul s-a supărat?
  - Unde s-a pornit el?
  - Cu cine s-a întâlnit în drum?
  - Ce a primit omul de la Dumnezeu?
  - De fiecare dată omul pierdea lucrurile. În ce fel?
  - Cum a fost pedepsită femeia vicleană?
  - Pentru ce i-a trebuit omului sărac darurile lui Dumnezeu?
- Găsiți în basm introducere, cuprins, încheiere.

2. Să decoperim.

- Citește povestea respectând semnele de punctuație.
- Câte fragmente puteți distinge?
- Selectează fragmentele ce te-au făcut să zîmbești.
- Ce te-a făcut să spui că aceasta este o poveste?
- Împărțește în fragmente și numește-le.
- Alcătuieste planul de idei.
- Găsește în poveste unde binele înfrînge răul?

DARNICUL ȘI ZGÎRCITUL

Au fost odată doi vecini: unul era darnic din cale-afară, iar celălalt, din cale-afară de zgîrcit. De câte ori se duceau împreună la târg sau la vînătoare, cel zgîrcit îi spunea celui darnic:

– Vai de mine, mi-am uitat merindele acasă. Ce să mă fac? Și cel darnic îi răspundea:

– Nu-i nimic. Am luat eu destul să ne ajungă la amîndoi!

Într-o bună zi, au plecat amîndoi la vînătoare și povestea s-a repetat. Cînd să poposească în pădure, cel zgîrcit i-a spus că uitase sacul cu merinde acasă, iar cel darnic l-a

poftit să mănânce din plăcintele pe care le luase cu el. Acesta primi, se făcu noapte, iar a doua zi în zori o porni de unul singur în pădure, după vînat, mîncînd cu poftă din bunătățile pe care le avea la el, căci îl mințise pe vecin că-și uitase mîncarea, cînd, de fapt, avea cu el un sac plin cu de toate, dar nu voia să împartă nimic cu nimeni.

Cînd se trezi singur, vecinul cel darnic bănuie ceea ce se întîmplase, căci n-ar fi fost pentru prima dată și, fără să-și facă sînge rău, o porni singur mai departe. Cînd se

înnoptă, i se păru că vede, nu departe, licărind o lumină. Se îndreptă într-acolo. Ajunse într-adevăr într-o căsuță, unde se aflau o masă și trei culcușuri. Pe masă era o farfurie plină cu plăcinte. Cum i se terminase mîncarea, bietul om îndrăzni să ia și el una și apoi se așeză umil într-un colț să se odihnească pînă a doua zi în zori, cînd o va fi pornit de unul singur în pădure. După cîtva timp, iată că sosesc un urs, un lup și o vulpe. Își ia fiecare cîte o plăcintă, două și apoi stau de vorbă:

– Pun rămășag că nimeni nu știe că lîngă casa noastră a căzut azi dintr-o căruță un sac cu galbeni, mormăi ursul.

– Ba eu pun rămășag că nimeni nu știe că în spatele casei noastre un vînat a ascuns în pămînt doi saci cu galbeni, spuse lupul.

– Și eu pun rămășag că nimeni, în afara mea, n-a văzut pe cel care a ascuns în scorbura copacului din fața casei trei saci cu galbeni, se făli și vulpea. Omul cel darnic moțăia în colțul odăii, dar ca prin vis auzea tot ce vorbeau ursul, lupul și vulpea.

Așa că, a doua zi, după ce plecaseră cele trei gazde, omul se duse în toate cele trei locuri, luă sacii cu galbeni pe spinare și o porni spre casa lui.

Cînd văzu cel zgîrcit ce bogat se întorsese acasă celălalt, nu-i mai dădu pace pînă nu-l făcu să istorisească de-a fir-a-păr totul cum se petrecuse. Și omul îi povesti întocmai.

A doua zi, o porni și zgîrcitul înspre casa ursului, a lupului și a vulpii. Nimeri pe cînd ei erau plecați. Văzu plăcintele și hapsîn cum era le mîncă pe toate, iar dacă mai rămăseseră vreo două-trei și le vîrî în sac.

De la ușă se înfurie ursul cînd intră înfometat și văzu că farfuria cu plăcinte era goală, și mai înfuriat se arătă lupul, iar vulpea țipă cît o ținu gura:

– Hoțul e sub masă!

Căci abia apucă să se ascundă sub masă, cînd auzi că se apropiau ursul, lupul și cu vulpea. Se năpustiră toți trei asupra lui și-i traseră o mamă de bătaie, fiind siguri că tot el luaseră și toți sacii cu galbeni care dispăruseră de la locurile lor.

Poveste persană

rămășag – prinsoare, pariu
se făli – se laudă
hapsîn – lacom

1. Să cercetăm textul.

- Numește eroii poveștii.
- Ce făcea de fiecare dată zgîrcitul?
- Ce s-a întîmplat la vînătoare?
- Ce a văzut cel darnic?
- Dar ce s-a întîmplat cu cel zgîrcit?

2. Să aplicăm.

- Alcătuiți întrebări la propozițiile date:
  - a. De câte ori se duceau împreună la târg sau la vânătoare, cel zgîrcit îi spunea celui darnic:
    - Vai de mine, mi-am uitat merindele acasă.
  - b. Ajunse într-adevăr într-o căsuță, unde se aflau o masă și trei culcușuri.
  - c. După ce plecaseră cele trei gazde, omul se duse în toate cele trei locuri, luă sacii cu galbeni pe spinare și o porni spre casa lui.

3. Să descoperim.

- Cu ce poveste se aseamănă povestea dată? Comparați-le.
- Alege proverbele care crezi că se potrivesc acestei povești și transcrie-le în caiet.
- Deșteptăciunea are limite, prostia n-are margini.
- Pînă nu plouă, nu ies ciupercile.
- Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.
- A fi domn e o-ntîmplare, a fi om e lucru mare.
- Și-a găsit dracul capacul.

SĂRACUL FERICIT ȘI BOGATUL NENOROCIT

Era odată un om sărac. Dar nu-și făcu un neajuns din sărăcie și trăia cu nădejdea în ziua de mine și cu adevărul în inimă. Mai avea și copii mulți, rămași fără mamă. Și, oricît ar fi muncit, aduna numai cît să-i pice în gură.

Iar în vecinătate trăia un om foarte bogat, dar ținea bogăția în ladă și urîtul în vatră. Pentru că era singur și încă zgîrcit pe deasupra. Nici vorba veche aici nu se potrivește,

că bogatul mănîncă cînd voiește, iar săracul cînd găsește.
Dar de cînd lumea: cel sătul pe cel flămînd nu-l crede.

Omul cel sărac, cînd venea seara acasă de la munci grele, începea cu toată gloata lui de copii cînt ulcelele să cînte și cîntecul lor se revărsa peste sat, bucurînd și încălzind inimile oamenilor. Dar celui bogat cîntecelele săracului îi umpleau inima de tristețe. Și iaca, într-o zi, vine cel bogat la cel sărac și zice:

– Dă-mi și mie, măi omule, un copil din cei nouă cîți îi ai și am să te răsplătesc cu bani mulți. Și tu îi duce-o mai ușor, și mie va avea cine să-mi țină de urît.

Dar omului celui sărac toți copiii îi erau la fel de dragi și ținea la ei ca pomul la roadele sale, dar, ca să-i pună la încercare, îi întrebă:

– Cine dintre voi vrea să se ducă la casa bogatului din mijlocul satului, cu colaci să trăiască și cu minciuna boierească?

Dar nici unul nu voi să se ducă. Atunci omul cel sărac, de mare duiosie, scăpă lacrimi fierbinți în năframă și îi sărută dulce pe frunte ca o mamă. Cînd vede una ca asta omul cel bogat zice:

– Bine, îți dau atunci o baniță de bani, numai să nu cîntați în amurg, pentru că îmi rup inima cîntecelele voastre.

Cu aceasta, omul se învoi. Și bogatul îi răsturnă în mijlocul casei banița cu bani și se duse.

Dar cum ieși bogatul din casa săracului, copiii au început a cânta și atât de frumos era cântecul acela, că săracul lăcrimă de duioșie. Și, cum banul nu are frate și averea dreptate, strînse banii în baniță și îi duse înapoi celui bogat, pentru că banul e amar ca hreanul, iar cântecul e mai drag ca sufletul.

Poveste ucraineană

gloata – o mulțime (aici) de copii

baniță – vas făcut de obicei din doage și servind ca măsură de capacitate pentru cereale.

1. Să cercetăm textul.

- Cîț aduna săracul? (răspunde cu cuvinte din text)
- Cînd mănîncă bogatul și săracul?
- De ce bogatul a cerut un copil de la cel sărac?
- De ce nimeni dintre copii n-a vrut să meargă la casa bogatului?

2. Să descoperim.

- Alcătuieste planul de idei al textului.
- Caracterizează personajele.

3. Explicăți sensul celor spuse:

- Bogatul mănîncă cînd voiește, iar săracul cînd găsește.
- Copiii îi erau la fel de dragi și ținea la ei ca pomul la roadele sale.
- Îmi rup inima cîntecele voastre.

POVESTE ANOTIMPURILOR

Andreea e prietena mea. De cîte ori ne întîlnim, îmi spune ce tot născocește. Iată ce mi-a spus acum cîteva zile:

– Știi ce-am găsit azi? O poveste. Stai să ți-o spun:

Cică a fost odată, un împărat ca toți împărații și o împărăteasă ca toate împărătesele. Pe împărat îl chema Anul, iar pe împărăteasă Ziua. Și aveau patru fete. Prima era Primăvara. Când s-a născut ea, pământul s-a acoperit cu o rază de soare, ghiociei și-au scos capul din fulare, iar pomii rîdeau de înfloriți ce erau. Când s-a ivit pe lume Vara, pământul s-a îmbrăcat în holde, iar soarele și-a prins cercei de cireșe la urechi. Toamna s-a ivit după suratele ei, atunci când livezile s-au înmiresmat de roade, iar viile purtau ciorchini mari de struguri. Iarna, sora cea mai mică, și-a urmat surorile, albă ca un mărgăritar.

Au crescut toate ca-n povestea aceea pe care mi-ai spus-o tu: într-o zi, cât altele în nouă...

Și nu peste multă vreme le-a venit și rîndul la măritat, că nu le era ușor părinților cu atîtea fete. Primăvara își găsi mire pe Mugur. La nunta lor au venit toți ghiociei, toporașii și brîndușele, nuntind

șapte zile și șapte nopți. Vara prinse drag de Soare și holda de grîu le-a fost casa. Toamna îl îndrăgi pe Belșug, când crengile pomilor se aplecau să mulțumească pământului pentru roade. Iarna îl luă de bărbat pe Crivăț, făcînd mare bucurie la curtea împărătească.

Nu după multă vreme, împărăția se umplu de bucurie.

Primăvara și Mugur au avut trei flori: Martie, Aprilie și Mai; Vara și Soarele, trei raze aurii: Iunie, Iulie; August; Toamna și Belșug, trei mere roșii: Septembrie, Octombrie, Noiembrie. La urmă, Iarna și Crivăț – trei flori de gheață: Decembrie, Ianuarie și Februarie.

Maria Dorina Pașca

1. Să cercetăm textul.

- Cine este Andreea?
- Acest text este: o legendă; o poveste; o povestire.
- Întîmplarea aceasta Andreea: a auzit-o; a cunoscut-o; a născocit-o.
- Cînd s-a născut Primăvara cu ce s-a acoperit pămîntul?
- Cu cine s-a măritat Vara?
- Ce a avut Toamna și Belșug?
- Cîte flori a avut Iarna?

2. Să descoperim.

- Numiți personajele lucrării.
- Alcătuieste planul simplu de idei.
- Întregește conținutul proverbelor cu ajutorul liniilor:

Cu o floare	nu se face vara.
Pîină nu vine primăvara,	iar iarna-i mîncătoare.
Cine muncește vara,	nu se face primăvara.
Vara-i strîngătoare,	se culeg toamna prunele.
Toamna	aceluia îi fierbe oala iarna.
Cu rîsul și cu glumele	pîine în hambare.
Dacă iarna e geroasă,	se numără bobocii.
Zăpadă pe ogoare –	vom avea pîine pe masă.

RĂTUȘCA CEA URÎTĂ

La marginea unei bălți, o rață își făcuse cuibarul. Acolo și clocise ouăle. Și acum venise timpul ca bobocii să iasă la lumină.

Rața ar fi fost cum nu se poate mai mulțumită, dacă între boboci nu s-ar fi aflat și o rătușcă neobișnuit de urîtă.

Fumurie, zburlită, cu gîtul mai lung decît al celorlalți boboci, rătușca aceasta urîtă fu primită pe baltă cu un roi de

măcăituri batjocoritoare. Ba chiar cîteva din rațele bătrîne începură să-i smulgă penele, s-o ciocăne în cap și s-o gonească.

Sărmana rață-mamă nu se dumirea. Să-i fi pus cineva, fără știrea ei, în cuibar oul vreunei alte păsări? De curcă sau de găină? Dar în acest din urmă caz rățușca ei cea atît de urîță nu s-ar fi priceput să înoate. Ori, dimpotrivă, ea se avînta pe balta ușor încrețită de vînt cu cel mai mare curaj.

Zilele începură să treacă și viața bieteii rățuște, din pricina urîteniei sale, era din ce în ce mai chinuită.

Toți, în afară de mama sa, o copleșeau cu ocări, sau rîdeau de ea, și cel mai adesea nu își găsea nici un locușor unde să stea cîteva clipe liniștită.

Amărită și deznădăjduită – mai ales fiindcă avea o fire blîndă și era dornică de prietenie – biata rățușcă se hotărî să plece în lumea largă. Poate se vor găsi pe undeva, spera ea, și niște ființe care s-o primească și s-o îngăduie cu bunătate alături de ele.

Într-o dimineață plecă. Aripile începuseră să-i crească, așa încît se putea ajuta uneori și de ele. O vreme se adăposti în niște stufărișuri. Numai că aici se pornise o vînătoare de păsări. Un cîine mare, ivindu-se pe neașteptate, o vîrî în toți sperieții. Împușcăturile îi răsunau fioros în creier.

Scăpînd cu bine din această încercare, porni în zbor mai departe. Sleită de puteri, poposi în ograda unei locuințe țărănești.

Țăranca adăpostea în bordei o pisică și o găină, care-i da ouă (de aceea găina se și bucura de foarte multă trecere).

Văzînd rățușca, țăranca se bucură. «Am s-o păstrez, cugetă, și astfel, curînd, voi putea avea la masă și ouă de rață care se știe cît de gustoase sunt !»

Săptămîinile însă treceau fără ca rățușca să facă ouă. Așa că țăranca se supără. Se apropia iarna. Totuși rățușca simțea o ciudată chemare spre depărtări.

Tocmai atunci, un cîrd de păsări atît de frumoase cum încă nu-i mai fusese dat niciodată să vadă, se înălță în văzduh. Erau albe ca zăpada, cu gîturile lungi și mișcărilor lor din aripi aveau un farmec nespus.

– Cît de minunate sunt lebedele! auzi vocea unei femei. Zboară către țările calde.

Rățușca își simți inima bătîndu-i. Zbură și ea, dar nu prea departe. Se lăsă pe oglinda lucie a unui lac. Pe lac, coborînd parcă din cer, se iviră trei lebede. Pline de măreție, ele abia alunecau pe undele limpezi ale apei. Vîntul domol al primăverii le juca voios în pene. Cele trei lebede o înconjurară.

– Ești surioara noastră, zise una.

Rățușca se privi în oglinda apei. Într-adevăr, în timpul iernii crescuse și se transformase, numai că niciodată nu vrusese să se uite la ea însăși. Oul din care se născuse fusese al unei lebede.

Ce fericire negrăită!

Patru lebede, păsări împărătești, străluceau orbitor în soare și cea mai mîndră dintre toate era aceea care fusese rățușca urîță.

După Hans Christian Andersen

se dumirea – nu înțelegea
a copleși – a cuprinde din toate părțile

1. Să cercetăm textul.

- Citește expresiv povestea.
- Cum a fost numită rățușca fumurie și zburlită?
- Cum a fost primită pe baltă rățușca?
- De ce rățușca se hotărî să plece în lumea largă?
- Unde poposi rățușca sleită de puteri?
- De ce rățușca niciodată nu vroia să se uite la ea înșăși în oglinda apei?
- Găsește și citește fragmentul unde rățușca a zărit stolul de lebede.
- Delimitează textul pe fragmente.

2. Să aplicăm.

- Alcătuieste și scrie 5-6 întrebări la povestea dată.
- Completează enunțurile, alegînd cuvintele potrivite din text:
  - Dacă între boboci nu s-ar fi aflat și o rățușcă .....
  - Viața bieteii rățuște, din pricina urîteniei sale, era.....
  - Într-adevăr, în timpul iernii.....

3. Desenați întâlnirea lebedelor.

MUZICANȚII DIN BREMEN

A fost odată un om și omul ăsta avea un măgar, care de ani și ani tot cărase la moară saci cu grăunțe. Dar, de la un timp, bietului dobitoc i se împuținaseră puterile și nu mai era bun de nici o treabă. De aceea, stapînul lui se gîndi într-una din zile că n-ar mai avea nici un rost să strice pe el bunătate de nutreț.

Măgarul pricepu însă că nu-l asteaptă vremuri prea bune și, fără să mai aștepte, își luă tălpășița spre orasul Brema.

Nu știi de unde-i venise-n gând că acolo s-ar putea face muzicant al orașului. După ce merse el o bucată de vreme, iată că dădu peste un ogar care zăcea întins pe-o margine a drumului, rasuflînd din greu, de parcă ar fi făcut ocolul pămîntului.

– Ce gîfii așa, mări? îl întrebă măgarul.

– Vai de păcatele mele, răspuse cîinele, pentru că sunt bătrîn și slăbesc din zi în zi tot mai mult și pentru că la vînătoare nu mă mai dovedesc bun de nici o ispravă, stapînul meu și-a pus în gînd să-mi facă de petrecanie, și atunci mi-am luat repede tălpășița. Dar vorba e cu ce-o să-mi cîștig eu pîinea de-aci înainte?

– Știi ceva, îi spuse măgarul, eu mă duc la Brema să mă fac muzicant. Hai cu mine, că s-o mai găsi și pentru domnia-ta un loc în taraf! Eu o să cînt din lăută, iar tu o să bați la toba mare.

Cîinelui îi plăcu propunerea, cum era să nu-i placă? Și plecară împreună mai departe. Merșeră ei așa, pînă ce întîlniră în drum o pisică. Și-avea pisica asta o mutră jalnică, de parcă tot îi ninge și-i ploua!...

– Ei, Linge-barbă, de ce mi-ești atît de tristă? Cine ț-a stricat socotelile? o întrebă măgarul.

– Cui i-ar arde să fie vesel, cînd i-a ajuns funia la par? răspunse pisica. Pentru că anii bătrîneții m-au cam adus de șale și mi s-au tocit colții și pentru că-mi place mai mult să mă tolănesc după cuptor și să torc decît să alerg după șoareci, stăpînă-mea a vrut să mă înece. Am fugit eu de-acasă la timp, nu e vorbă, dar stau și mă socotesc: încotro s-o apuc acum?

– Hai cu noi la Brema, că la serenade nu te-ntrece nimeni și cu siguranță c-o să-ți găsești și tu un loc în taraful orașului.

Pisica socoti că sfatul ăsta nu-i rău deloc și se alătură celorlalți doi.

Și-au tot mers cei trei fugari, au tot mers, și trecînd ei prin fața unei curți, au văzut cocoșat pe-o poartă un cucoș care striga «cucurigu» din toată puterea răunchilor.

– Ce ți s-a-ntîmplat de strigi așa, măi cucoșule? îl întrebă măgarul. Astîmpără-te odată, că împuiezi urechile oamenilor!...

– Dau și eu de veste c-o să fie vreme frumoasă, dar la ce bun!... spuse cu tristețe cucoșul. Mîine-i duminică, și ne vin oaspeți. Dar vezi că stapînă-mea nu se mai arată milostivă față de mine; i-a spus bucătăresei c-ar pofti să mă mănînce la masă, în ciorbă, așa că în seara asta o să mă scurteze de cap... Acu-ntelegi de ce strig așa? Strig și eu cît mai pot, cît mai sunt în viață.

– Păi bine, Creastă-roșie, să te necăjești matale pentru atît!... îl dojeni măgarul. Hai mai bine cu noi la Brema. Că oriunde ai merge, ceva mai bun decît moartea tot o să afli... Ai un glas care te unge, și de te-ai învoi să cîntăm împreună, ne-ar asculta lumea cu gura căscată, zău așa!...

Cucoșul găsi că propunerea urecheatului e cît se poate de nimerită și tuspatru o porniră la drum. Merșeră ei cît merșeră, dar cum nu putură ajunge la Brema într-o singură zi, se văzură siliți să înnopteze într-o pădure. Măgarul și cîinele

Își făcură culcușul sub un copac mare, iar cucoșul și pisica se cățărară în ramurișul bogat. Dar cucoșul nu fu mulțumit de culcuș și zbură mai sus, pînă-n vîrfurile copacului, unde se simțea mai la adăpost, înainte de a apuca să adoarmă, își mai roti o dată privirea în jur și deodată i se păru că zărește în depărtare o luminiță.

Atunci le strigă tovarășilor săi că nu prea departe de acolo trebuie să fie o casă, căci se zărește o lumină.

– Hai s-o întindem chiar acu într-acolo, spuse cu hotărîre măgarul, că adăpostul acesta nu prea e de soi!

Cîinele era la fel de zorit; gîndea că de-ar găsi pe-acolo niscaiva oase sau vreo bucățică de carne, i-ar prinde tare bine.

Porniră deci spre locul unde se vedea luminița și-n curînd o văzură scînteind și mai puternic; și din ce se apropiau, lumina se făcea tot mai mare; în cele din urmă ajunseră la casa unor țîlhari, care era luminată ca ziua. Măgarul, ca fiind cel mai înalt dintre ei, se apropie de fereastră și privi înăuntru.

– Ce vezi acolo, măi Urechilă? Îl întrebă cucoșul.

– Ce văd? Apăi văd o masă încărcată cu mîncăruri și băuturi alese și niște țîlhari care stau în jurul ei și se înfruptă de zor.

– Așa ceva ne-ar prinde bine și nouă! spuse cucoșul.

– Mai încape vorbă! Numai de ne-am vedea în locul lor!... spuse măgarul, privind cujind cum înfulecau țîlharii.

Chibzuiră ei în ce chip ar putea să-i pună pe țîlhari pe goană și, în cele din urmă, găsiră ce aveau de făcut. Măgarul își ridică picioarele dinainte și le propti de marginea ferestrei, cîinele sări pe spinarea măgarului, pisica se cățără pe spatele cîinelui, iar la urmă cucoșul își desfăcu aripile și, zburînd, se așeză pe capul pisicii. Și așa cum erau orînduiți, ca la un semn, porniră cu toții să cînte, fiecare pe viersul lui: măgarul răgea, cîinele lătra, pisica mieuna și cucoșul cucuriga. După

ce făcură o cîntare în toată regula, se năpustiră prin fereastră în odaie, de zăngăniră toate geamurile și se făcură țândări.

De spaimă, tîlharii săriră-n sus ca niște apucați și, crezînd că hoții au năvălit în casă, fugiră îngroziți în pădure. Iar cei patru tovarăși se așezară la masă și, luînd fiecare din ce mai rămăsese, se ghiftuiră de parcă i-ar fi așteptat un post de patru săptămîni.

Dupa ce s-au ospătat în lege, cei patru muzicanți stinseră luminile și-și aleseră culcușul, fiecare după pofta inimii și după cum îi era firea. Măgarul se culcă pe un maldăr de gunoi, cîinele se făcu covrig după ușă, pisica se tolăni pe cuptor, lînga spuza caldă, iar cucoșul se cocoță pe o grindă. Și cum veneau de la drum lung și erau osteniți, adormiră repede.

După ce trecu miezul nopții, tîlharii văzură de departe că-n casă nu mai ardea nici o lumină și că totul părea cufundat în tăcere. Atunci căpetenia le zise:

– Mi se pare că ne-am cam speriat de pomană!... S-ar cuveni să ne rușinăm c-am fost așa de slabi de înger!

Și trimise pe unul de-ai lor să cerceteze ce se mai întîmplă pe-acasă. Iscoada nu desluși nimic care să-l pună pe gînduri; casa părea cufundată în cea mai deplină liniște și, fără nici o grijă, intră în bucătărie și voi să aprindă o lumîinare. Dînd de ochii scînteietori ai pisicii, îi luă drept cărbuni încinși și apropie de ei un băț de chibrit, ca să ia un foc. Dar pisica nu înțelese de glumă; îi sări în obraz și începu să-l zgîrîie și să-l scuie. Tîlharul trase o sperietură zdravănă și dădu să iasă afară pe ușa din dos. Dar nu scăpă cu una-cu două. Cîinele, care sta lungit după ușă, se repezi la el și-l mușcă de picior. O luă atunci la goană prin curte și, cînd trecu pe lîngă maldărul de gunoi, îi arse măgarul o copită, de văzu stele verzi. Iar cucoșul, trezit de hărmălaia de-afară, începu să strige de pe grindă: «Cu-curigu, cu-curiguu!»...

Atunci tâlharul își luă picioarele la spinare și nu se opri decît în fața căpeteniei tâlharilor, căruia îi înșiră toate grozăviile prin cîte trecuse.

– Vai de viața noastră!... În casă s-a cuibărit o cotoroanță afurisită, care mi-a zgîriat tot obrazul cu niste gheare lungi și ascuțite; iar la usă, cine crezi că stătea? unul cu un cuțit, pe care mi l-a înfipt în picior!... Socoteam c-am scăpat! Da ți-ai găsit să scapi așa ușor! În ogradă, o namilă neagră m-a pocnit cu o măciucă, iar sus, cocoțat pe acoperiș, sta însuși judecătorul și tot striga: «Aduceți-mi-l încoace pe tâlhar! Aduceți-mi-l!»

Dacă am văzut că așa stă treaba, am fugit de-mi sfîrșiau călcîiele...

Din seara aceea, tâlharii n-au mai cutezat să se apropie de casă, iar cei patru muzicanți din Brema s-au simțit atît de bine acolo, că nu s-au mai îndurat să plece.

Și toate cîte le-ați auzit mi le-a spus și mie, chiar adineaori, un fîrtat de-al meu. Și cred că nu și-a răcit gura degeaba.

Frații Grimm

taraf – mică formație muzicală (de lăutari), care cîntă muzică populară

fîrtat – frate de cruce

țândără – a sfărîma în bucăți

iscoadă – persoană însărcinată să facă, în taină, cercetări sau să obțină informații în interesul cuiva

cotoroanță – femeie bătrînă și rea

1. Să cercetăm textul.

- Unde plecau personajele poveștii?
- Cu cine s-a întîlnit prima dată măgarul în drumul său spre Bremen?
- Cum au gonit animalele tâlharii?

2. Să descoperim.

- Citește povestea individual.
- Notează în caiet data, titlul și autorii poveștii, apoi enumeră personajele principale.
- Alege un alt titlu poveștii studiate.

3. Să aplicăm.

Închipuiți-vă un alt final al poveștii.

4. Dezvoltăm abilitățile creative.

- Împărțiți clasa în trei grupe și înscenați un mic fragment din poveste.
- Ilustrează printr-un desen sugestiv o scenă din povestea «Muzicanții din Bremen».

REGELE MIDAS

A fost odată un rege foarte avar, care se numea Midas. Era extraordinar de bogat, dar își dorea să fie încă mai bogat. Deși nu scotea bani din buzunar decât pentru lucrurile strict necesare, mereu își certa trezorerul pentru cheltuielile făcute. Nu dădea niciodată de pomană, iar cei nevoiași plecau de la palat dezamăgiți. Regele își petrecea zilele în pivniță, numărându-și bogățiile și privindu-și în extaz comorile.

– Ce n-aș da să fiu regele cel mai bogat din lume! Aș vrea să am mai mult aur decît oricine! își spunea el în fiecare moment.

Într-o dimineață apăru un spiriduș.

– Cine ești tu? Întrebă uimit regele Midas.

– După cum vezi, sunt un spiriduș.

– Sper că nu vei rămîne multe zile pe aici. Anul acesta cîmpiile nu au produs mare lucru și nu avem prea multă mîncare.

– Am venit să-ți recompensez cu ceva ghinionul, spuse spiridușul. Cere-mi ce vrei și dorința îți va fi îndeplinită imediat.

Regele era buimăcit; dar se gîndi că aceasta era ocazia de a primi tot ceea ce își dorise o viață întregă.

– Dacă puterea ta este adevărată, poți face astfel ca tot ce ating eu să se transforme în aur? Întrebă regele.

– Sigur că da, dorința ta va fi îndeplinită, spuse spiridușul și dispăru.

Regele Midas, ca să se convingă de magia spiridușului, luă cîteva monede de aramă și argint. Nici nu le atinse bine, că acestea se transformară în unele din aur strălucitor. Spiridușul avea dreptate!

– Ce minunăție! exclamă regele ieșit din minți, cu ochii strălucind de lăcomie. Atinse un ulcior de porțelan și acesta se transformă în aur. Apoi atinse toate tacîmurile care erau din argint și imediat acestea deveniră din aur. Și astfel, foarte mulțumit și din ce în ce mai ambițios, regele atinse toate obiectele pe care le avea la îndemîină, transformîndu-le în aur.

Deja regele obosise să tot atingă obiecte și cum îi era foame ceru să i se aducă mîncarea. Cînd îi aduseră bucatele într-un coșuleț de răchită, regele vru să ia o felie de pîine dar aceasta se transformă într-o bucată dură de aur.

Regele rămase pe gânduri. Merse să bea vin și, când puse mîna pe vas, acesta și băutura pe care o conținea se transformată în aur.

– Vai, nu pot să mănînc, spuse cu tristețe regele Midas. Merse în bibliotecă să citească, dar, când luă o carte de pe raft, aceasta se transformă într-un bloc de aur. Din ce în ce mai îngrijorat, regele încercă să-și mîngîie motanul preferat dar îl transformă în statuie aurie.

Vru să miroase un trandafir frumos, dar când îl atinse îl transformă în aur. Înnebunit deja, vru să se mai calmeze, călărind faimosul său cal alb. Dar de abia dacă îl atinse, și acesta se transformă în statuie de aur. Atunci regele începu să plîngă amarnic iar singura sa fiică îl auzi și veni în grabă să-l liniștească. Dar, când regele își atinse fiica, aceasta se transformă de asemenea în statuie de aur.

– Aur blestemat! Lasă-mă să trăiesc! Tot ce am atins s-a transformat în aur și pînă și singura mea fiică este acum o statuie!

– Vai, spiridușule magic, fie-ți milă de acest sărman rege, care orbit de lăcomie s-a transformat în cel mai nenorocit dintre muritorii!

Atunci apăru din nou spiridușul și, înduioșat de nenorocirea regelui, îl lepădă de harul de a transforma în aur tot ce atinge și-i spuse:

– Rege Midas, vreau ca asta să-ți fie învățătură de minte și să nu uiți că aurul nu aduce fericirea și că avariția nemăsurată este izvorul nenorocirilor.

Regele i-a dat dreptate spiridușului și de atunci nu a mai rîvnit la bogății, ci le-a împărțit celor nevoiași, devenind astfel un rege foarte iubit și respectat de către poporul său.

Charles Perrault

avar – zgîrcit

răchită – nume dat mai multor specii de salcie cu frunze înguste și lunguiețe, cu ramuri subțiri și elastice, folosite ca material de împletit

spiriduș – drac mic (vioi și poznaș) care se întrupează în diferite vietăți și slujește pe vrăjitori și pe diavoli

trezorier – persoană însărcinată cu administrarea tezaurului unui stat sau a unei organizații, aici a împărăției

1. Să cercetăm textul.

- Cum era regele Midas?
- În ce mod își petrecea el zilele?
- Cine a apărut la el în împărăție?
- Cum l-a întâlnit regele pe spiriduș?
- Ce i-a propus spiridușul?
- Care era dorință regelui?
- De ce s-a atins regele?
- A fost satisfăcut regele de marea bogăție? De ce?

2. Să descoperim.

- Citește textul independent.
- Găsește fragmentul unde ultima oară apărură spiridușul, citește-l.

3. Să aplicăm.

- Alcătuieste enunțuri cu ajutorul cuvintelor: avar, trezorier, răchită.
- Grupează personajele poveștii în pozitive și negative. Argumentează-ți alegerea.

4. Dacă ai fi spiriduș ce încercări ai face regelui? Ce i-ai cere spiridușului?

JUDECATA VULPII

Un om mergea odată la treaba lui, prin niște munți. Deodată aude un glas rugîndu-se și grăind:

– Fă-ți milă, omule, și mă scapă de la pieire!

– Cine ești și unde te afli?

– Ia, aici, în văgăuna asta. Fă bine și dă la o parte piatra de deasupra!

Omul caută în dreapta, caută în stînga și dădu de văgăuna deasupra căreia era un pietroi mare.

Ce să vezi dumneata? Acolo era culcușul unui șarpe. Pe cînd se afla încolăcit și dormea, un colț mare de piatră se desfăcuse din munte prăvălindu-se, căzuse peste culcușul șarpelui și-l închisese acolo.

Omul se lupta cu colțul de piatră și, încet-încet, îl dădu puțin la o parte, atît cît să poată ieși șarpele.

– Mulțumesc că m-ai văzut, mi-ai dat lumina zilei! Mai pot să suflu și eu în voie, zise șarpele. Gătește-te acum, omule, ca să te mănînc. Nu mai pot, sunt lihnit de foame!

– D-apoi eu ți-am facut bine! Asta să-mi fie, oare, răsplata? zise omul înfricoșat.

– Bine-nebine, nu vreau să știi nimic! și deodată șarpele se încolăci împrejurul omului și-l strînse așa de tare, încît acesta nu se mai putea mișca din loc.

– Stai, frate, asta ți-e dreptatea? Eu nu mă știi vinovat cu nimic! Să mergem la judecată!

– Să mergem la judecată dacă vrei! Numai grăbește pasul că mor de foame!

Și, mai slăbind omul din strînsoare, acesta apucă la vale cu pași grăbiți, tremurînd de frică... În calea lor întîlniră o vulpe și se îndreptară spre dînsa.

– Vulpeo, iată ce bine am făcut eu șarpelui și iată ce răsplată îmi dă el mie. E drept așa? Judecă tu!

– Ce-ai zis? Ce-ai zis? Se făcu vulpea a nu pricepe că să se poată gîndi mai mult.

Omul mai spuse o dată focul ce-l ardea.

– Ca să judec, trebuie să merg la fața locului să văd cu ochii mei și să aud cu urechile mele.

Se învoiră și plecară la fața locului. Ajungînd acolo, omul începu să spună cum s-a întîmplat.

– Așa este șarpe? zise vulpea șarpelui încolăcit pe om.

– Așa, da, fiindcă astfel cere dreptatea șerpească.

Vulpea se gîndi puțin și zise:

O fi, însă mie nu-mi vine a crede că poate să încapă o namilă așa de mare într-o văgăună atît de mică! Trebuie să văd cu ochii mei, ca să cred!

Șarpele se descovrigă de pe om, se strecură în văgăună, încet-încet, încolăcindu-se ca să încapă.

Omul, care pricepuse viclenia vulpii, dădu piatra la loc, acoperi văgăuna cu șarpele înăuntru.

Șarpele zise de sub pietroi:

– Acum vezi, vulpeo?

– Văd.

– Ei? Crezi acum?

– Cred!

– Judecă!

– Judec după dreptate: să rămîi mai departe în văgăună închis, așa cum ai fost cînd omul a vrut să-ți facă bine și tu te-ai gîndit să-l răsplătești cu rău.

După Petre Ispirescu

1. Să cercetăm textul.

- Cine sunt eroii acestei povești?
- Unde se afla șarpele?
- Cum i-a mulțumit șarpele omului?

- Cine a fost judecătorul?
- Care este finalul?

2. Să descoperim.

- Cum a procedat omul cu șarpele?
- Selectează:
  - unde era culcușul șarpelui.
  - șarpele se vîră în groapa de unde l-a eliberat omul;
- Restabiliți succesiunea punctelor planului în corespundere cu conținutul textului.
  - Șarpele vrea să-l mănînce.
  - Omul eliberează șarpele din vizuină.
  - Vulpea a judecat corect șarpele.
  - Pornesc împreună la judecată.
- Propune alt sfîrșit pentru această poveste. Argumentează.

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT. SĂ MERGEM LA SPECTACOL POVEȘTEA MEA PREFERATĂ

1. Discutați împreună și alegeți poveștile pentru spectacol.

- *Formați grupuri creative.*
- *Alocați responsabilități și discutați un plan de acțiune.*
- I grup – vor prezenta fragmente din povestea «Gogoșa».
- II grup – povestea «Capra cu trei iezi».
- III grup – povestea «Ursul păcălit de vulpe».
- IV grup – «Punguța cu doi bani».

2. Prezentați spectacolul.

PRIMĂVARA

*Apoi vine primăvara
Și ne-mpodobeste țara:
Ramul voinicește crește
Și livada înflorește.
Ada Zaporjanu*

PRIMĂVARA

Viscolea... Casele și-au tras cușme albe pe ochi. Drumurile s-au ghemuit sub garduri. Hulubul se uită cu mahnă afară: «O să înghețe copăceii. Și soarele o să se înădușe sub nori... Mă duc să caut Primăvara. Poate că a rătăcit pe undeva».

Trei zile și trei nopți a zburat Hulubul, pînă a găsit-o la un rîu.

- Bună ziua, Primăvară!
- Bună ziua, Hulubașule!
- Ce faci aici?

– Sparg gheața să iasă rîul. Sărmanul, iarna l-a ținut la strîmtoare.

– Dar unde-s păsările tale, Primăvară?

– Vin din urmă. Graurii sunt după deal. Ciocîrliile cu cîteva dealuri mai încolo, iar rîndunelele și mai departe.

– Vino, primăvară, și în satul lui Radu. Vino, că ne-am săturat de iarnă.

– Încolo m-am și pornit, răspunde Primăvara, apucîndu-se iar să spargă gheața.

S-a dus Hulubul după deal să vadă graurii, apoi a tras o fugă pînă la ciocîrlii să le poftească în satul lui Radu.

Cînd s-a întors la rîu cu ciocîrliile, Primăvara nu mai era acolo. Lăsase pe maluri pîlcuri de toporași și plecase spre miazănoapte. Au pornit păsările în urma Primăverii și au ajuns-o tocmai în satul lui Radu. Primăvara scotea mugurași pe ramuri.

– lat-o! lat-o! gurluia Hulubul, rotindu-se deasupra satului.

Spiridon Vangeli

DIMINEAȚA

O floare a trezit din somn grădina,
O floare a aprins mai viu lumina.

O ciripire s-a iscat prin frunze
Și frunza a mișcat încet din buze.

Un bob de rouă a sclipit pe-o nalbă
Și-albina harnică a bîzîit în grabă.

Răcoare a suflat un vîntuleț subțire
Și darnic s-a pornit să-nmiresmeze firea.

Agnesa Roșca

mahnă – tristete

pîlc – grup mic

s-a iscat – a apărea pe neașteptate

nalbă – plantă erbacee cu tulpina foarte înaltă ramificată, cu frunze păroase pe ambele părți și cu flori albe-roz.

1. Să cercetăm textele.

- Numește personajele operelor?
- Ce gîndea Hulubul la început?
- Cum i-a ajutat Hulubul pe oamenii din satul lui Radu?
- Ce mesaj transmite poezia?

2. Să descoperim.

- Citește textele independent și numește autorii.
- Determină timpul în care se petrece acțiunea în texte?
- Împarte textul în fragmente.
- Formulează ideile principale și întocmește planul de idei (scrie pe caiet).
- Selectează din poezie verbele care arată ce a făcut natura în acea dimineață.

3. Să aplicăm.

- Formulează în scris cîte o întrebare despre: Hulub, Primăvară.
- Transcrie un dialog din text.
- Numește în baza textului acțiunile corespunzătoare cuvintelor:

Casele...

Soarele ....

Primăvara...

- Determină sensul propriu și figurat al expresiilor obținute.
- Alcătuieste propoziții cu ele.

4. Pentru a exprima sentimentele despre text, continuă gândul:

M-am întristat...

M-am întrebat...

M-a pus pe gânduri...

Dacă mi-ar sta în putere...

Am admirat...

• Ce înțelegi prin versurile:

«Un bob de rouă a sclipit pe-o nalbă

Și-albina harnică a bîzîit în grabă.»

CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

Pleacă iarna, e grăbită,
Raze calde se pogor,
Aburește ca o pită
Negriciosul meu ogor.

Oh, la țărână, la izvoare,
Sub zăpadă și sub ger,
Le-a fost tare dor de soare,
Le-a fost tare dor de cer!

Uite-n codri cei jugaștri
Spre cer brațele-au întins
Mii de ochișori albaștri
Poienița a deschis.

Și-i așa de primăvară,
Și așa e de frumos,
Că se-ntorc pe sus cocoare
Și izvoare fug pe jos!

Grigore Vieru

MARTIE- MĂRȚIȘOR

Mărțișor se pregătea să le facă o surpriză fiicelor sale: să le dăruiască în prag de primăvară câte-o floriceică albă pentru fericire. Se împăcară chiar și cu Soarele să topească pe alocuri omătul, ca să răsară mai repede clopoței.

Totul parcă mergea strună. Când colo, vine frate-său Făurar și-i lasă cele câteva zile. Mărțișor le primește bucuros. Și abia după ce plecă Făurar, își dădu seama că nu i-a mai rămas la mijloc decât o noapte de pregătire. Cu Soarele doar se înțelese pentru răspoimîne. Ce-i de făcut?

N-are încotro bietul Mărțișor – se apucă să coasă singur clopoței. Toată noaptea și-a chinuit ochii. Și cum era cam neîndemînatic, se înțepa pe tot timpul la degete. De aceea a pătat pe ici-colo clopoței de sînge.

Celor zile-copile însă tare le-au mai plăcut mărțișoarele, – că așa au numit ele în zori floricelele cusute de tăticol, – le-au prins la piept și au umblat mîndre cu ele pînă au înflorit copacii.

Martie are ochi cumiști, însă soarele-i cu dinți.

Aurel Scobioaiă

pogor – cobor

1. Să cercetăm textul.

- Care sunt semnele primăverii descrise în poezie? Argumentează cu cuvinte din text.
- Ce stări sufletești trăiești citind poezia «Cîntec de primăvară»?
- Cine dă viață codrilor, florilor?

2. Să descoperim.

- Citește poezia și textul independent.
- Găsește rîndurile în care poetul e încîntat de frumusețea din jur. Argumentează răspunsul cu cuvinte din poezie.
- Găsește alte forme pentru sensul cuvintelor din poezie
grăbită
jugaștri
albaștri

3. Să aplicăm.

- Găsește în texte adjective potrivite pentru următoarele cuvinte și scrie-le în caiet:
Ogor... , ochișori... , floriceică...
- Determină sensul propriu sau figurat al expresiilor obținute.
- Alcătuieste cîte o propoziție cu fiecare îmbinare.
- Găsește cuvinte de alint din lucrări.

4. Expune-ți părerea la cele spuse: *Martie are ochi cuminți, însă soarele-i cu dinți.*

Fiecare alcătuieste un microtext (3-4 propoziții) pe baza unei imagini. Prezintă-l în fața clasei.

PASĂREA ALBĂ A COPILĂRIEI MELE

fragment din *Horodiște*

... Și iară revenim la mama, la acest cuvînt frumos, rotund, pe care noi mai mult îl cîntăm decît îl rostim, și uneori se pare că tot ce-a fost mai frumos și mai măreț plăsmuit în fașa limbii noastre e legat de acest cuvînt. Eram mezin, al patrulea copil, ori, cu cele două surori ce-au murit de mici, al șaselea, așa încît, atunci cînd m-am ridicat și eu copăcel, rămăsese puțin din frumoasele gîțe negre pe care le avusese mama de fată mare. Mai erau însă tineri și plini de viață ochii negri, fața bălaie, încununată de un zîmbet plin de bunătate.

Aș zice că era harnică și silitoare ca o furnică mama, dar nu știu ce fac furnicile acolo în furnicarul lor iarna, pe cînd mama iarna întreagă torcea, țesea, cosea, cîrpea, iar de cu primavară și pînă toamna tîrziu basmaua ei albă, căci purta basma albă, zbură ca o pasăre – ba e în casă, ba e afară, ba e în Cubolta, unde ne erau hectarele, ba se întorcea în amurg, albind ușor pe-o dungă de deal, în seninul serii; alerga, pentru că avea, cum zicea ea, copii, și azi, gîndindu-mă la pasărea cea albă a copilăriei mele, nu pot spune că am văzut-o măcar o singură dată, măcar o singură clipă, stînd pe-o ramură, lîngă cuibul său.

Își avea, totuși, bucuriile sale. Îi plăcea, de-o pildă, măcar o dată pe zi, măcar o jumătate de oră, să treacă pe ulițele satului, pentru a vedea ce mai face lumea. Nu știu cum se întîmpla, dar cînd se ducea, mă lua și pe mine...

Și iată-ne mergînd, eu cu mama, pe ulițele satului. Necazurile și frămîntările oamenilor roiesc ca albinele în jurul nostru, sute și mii de pătărăni, vorbe de duh, șoapte, scurte lăcrimări într-un colț de basma. Firește, marea fierbere ce se petrecea în jurul meu depășea mintea unui

copil, dar îmi plăcea să asist la acest teatru nesfârșit, cu cortina veșnic ridicată, îmi plăcea atît de mult, încît chiar și iarna, cînd veneau la mama femeii cu torsul, ori cînd intra cîte o vecină să-i tragă cărțile, pentru că mama știa să ghicească, de fiecare dată mă pomeneam cu urechea ciulită, și patima asta pentru pătărăniile lumii mi-o fi rămas, cred, încă de pe vremuri cînd mergeam cu mama de mîină pe ulițele satului.

– Hei, Sofiță dragă, d-apoi ce nu treci și pe la mine să mă vezi ce fac?! – și iară ne oprim, și mai intrăm într-o ogradă, ne mai așezăm pe-o prispă, și după ce se vorbea de cîte în lună și-n stele, pentru că așa e firea moldoveanului a le lua pe toate pe departe, cu cît mai pe departe cu atît mai bine; și tot așa, din una în alta, se ajungea și la copilul ce se ținea de fusta mamei.

– Sofiță dragă, d-apoi aista al cui să fie?

Mama zîmbește puțin jenată, abia cu colțul buzelor, pentru că glumele sunt glume, iar copiii ei rămîn a fi copiii ei, și ochii lumii, o, acești ochi ai lumii...

– Al meu, al cui să fie...

– Da ce-o pățit că n-are dinți dinainte? O fi dormit cu mămuca pe cuptor?!...

Mama rîde și n-o lasă să-și ducă proasta glumă pînă la capăt:

– Nu, că el cu mămuca nu doarme, el își are cuptorul lui...

– Păcat că și-o pierdut dinții... încolo frumușel cum nu se mai află...

Odată, cînd ne întorceam de pe undeva, țin minte că am întreat-o pe mama ce i-a venit mătușii celea să spună că-s frumos.

Mama s-a oprit foarte mirată:

– De ce să nu zică așa?

Care frumos, cînd, nu vezi? – și fruntea, și nasul, și obrajii mi-s numai pistrui...

Mama a rîs atunci pe marginea ceea de drum – a rîs încet, prelung, cum n-o mai văzusem pînă atunci să rîdă. Toată ziua aceea a umblat senină, dragostea ei pentru mine creștea ca o pîine de grîu curat. Mai apoi, cînd o vedeam gătindu-se să plece pe undeva, o rugam să mă ia și pe mine. Și mă lua, colindam satul în lung și în lat, stăteam răbdător ore întregi, așteptînd cînd vor ajunge cu vorba și la mine, iar cînd în cele din urmă eram și eu întrebat de cîte ceva, nu știu cum se făcea că orice aș fi zis, porneau a crește zîmbete în jurul nostru.

– Să-i rămîie de cap! ziceau cumetrele, și, pe semne, o fi spus-o vreuna într-un ceas rău, pentru că patima de-a vedea o lume senină în jur mi-a rămas pentru totdeauna...

Ion Druță

cuptor – construcție pentru copt pîinea și alte produse de panificație

a plăsmui – a inventa, a născoci, a scorni

compătimire – părere de rău, milă față de starea, de suferințele cuiva

amurg – cînd se lasă seara

pururea – mereu, totdeauna

1. Să cercetăm textul.

- Cine era pasărea albă a copilăriei?
- Care sunt ocupațiile mamei?
- Ce făce mama înainte de a ieși din ogradă?
- Ce sentimente avea mama pentru copilul său?
- Cum era mama? Selectează și argumentează cu fragmente din text.

2. Să descoperim.

- Citește textul și numește personajele lui.
- Împărțește textul în fragmente și alcătuiește planul.
- Povestește textul ținând cont de punctele planului.

3. Să aplicăm.

- Explică oral expresiile din text. Care din ele se potrivesc mamei tale?

«Fața bălaie încununată de un zîmbet plin de bunătate»,
«zbura ca o pasăre».

- Scrie două întrebări pe care dorești să i le adresezi mamei. Roag-o să-ți răspundă la ele.

4. Fă portretul fizic al băiatului (oral).

- Continuă gândul:
La lectura acestui text am trăit emoții de...
Mă pune pe gânduri faptul...
Sunt emoționat când se vorbește despre...

Proverbe și zicători:

- Când copilul cade, mama plînge; atunci când cade mama, copilul rîde.
- O mamă înțelege ceea ce nu spune copilul.
- Vai de cel ce n-are mamă!
- Mama este numele lui Dumnezeu pe buzele și în inimile copiilor.
- Fără mamă nu se poate iubi, fără mamă nu se poate muri.

5. Scrie o scurtă compunere din șase propoziții sub titlul « O iubesc pe mama ».

DIN CREAȚIA POPULARĂ ORALĂ

Proverbe

- O zi de primăvară hrănește un an.
- Cu o floare nu se face primăvară.
- Adevărul e frumos ca primăvara.
- Primăvara nu vine cu colaci în coadă.
- O vorbă bună este ca o zi de primăvară.

Proverbul este o frază scurtă, de obicei ritmică, în care poporul exprimă concis și sugestiv, rezultatul unei experiențe și care conține o povață, o învățătură.

Ghicitori

Ziua se mărește,
Zăpada se topește,
Grădina a-nverzit,
Ce anotimp a sosit?

Zăpada s-a topit,
Ghiocelul a răsărit,
Pomul a înmugurit.
Ce anotimp a sosit?
Mi se spune și florar!
Peri și meri în floare-s iar,
Ca în toamnă când intrați
Fructe bune să mîncăți!

Voinicel cu haină albă,
Iese primul din zăpadă
Și vestește-n toată țara
Că sosește primăvara?

Sunt micuț și frumușel,
Din zăpadă ies nițel
Alb sunt cu codița verde,
Bucuros cine mă vede!

Ghicitoare – formulă (de obicei în versuri) prin care se enunță, unele trăsături specifice ale unei ființe, ale unui lucru etc. care urmează să fie aflat, ghicit.

Numărători

Din oceanul Pacific
A ieșit un pește mic
Și pe coada lui scria
leși afară dumneata.

Într-o prăvălie
Stă un moș și scrie
A , B , C
leși afară, dom-nu-le.

O rățușcă pe gunoi,
Numără din doi în doi:
Doi, patru, șase, opt zece
leși afară mai, ber-be-ce.

Stan și Bran
Cîntă la pian,
Tra, la, la,
leși afară dumneata!

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
Un pahar cu apa rece,
Și-o cafea amară
leși pe usă afară.

Să cercetăm textul.

- Ce anotimp este accentuat în proverbele, ghicitorile și numărătorile date?
- Găsește rezolvarea ghicitorilor date?
- Pentru ce jocuri se folosesc numărătorile date? (dacă nu știi – întreabă părinții)

2. Să descoperim.

Explică fiecare proverb în parte. Ce semnificație îi dai?

3. **Dezvoltăm abilități creative.**

I grup – selectați din carte un proverb învățat;

II grup – alegeți ghicitori;

III grup – selectați numărători.

ZDREANȚĂ

L-ați văzut cumva pe Zdreanță,
Cel cu ochii de faianță?
E un câine zdrențuros
De flocos, dar e frumos.
Parcă-i strâns din petice,
Ca să-l tot împiedice,
Ferfenițele-i atîrnă
Și pe ochi, pe nara cîrnă,
Și se-ncurcă și descurcă,
Parcă-i scos din cîlți pe furcă.
Are însă o ureche
De pungaș fără pereche.
Dă tîrcoale la coteț,
Ciufulit și-așa lăieț,
Așteptînd un ceas și două

O găină să se ouă,
Care cîntă cotcodace,
Proaspăt oul cînd și-l face.
De cînd e-n gospodărie
Multe a-nvățat și știe,
Și, pe brînci, tîrîș, grăpiș,
Se strecoară pe furiș.
Pune laba, ia cu botul
Și-nghite oul cu totul.

– «Unde-i oul? a-ntrebat
Gospodina. – «L-a mîncat!»
«Stai nițel, că te dezvăț
Fără mătură și băț.
Te învață mama minte.»
Și i-a dat un ou fierbinte.
Dar de cum l-a îmbucat,
Zdreanță l-a și lepădat
Și-a-njurat cu un lătrat.

Cînd se uita la găină,
Cu culcușul lui, vecină,
Zice Zdreanță-n gîndul lui
«S-a făcut a dracului!»

Tudor Arghezi

faianță – *aici*: lucios

cîlți – fire scurte de cînepă rămase în urma trecerii
fuiorului prin darac

pungaș – șmecher, viclean

a îmbucat – a înghițit dintr-o dată

1. Să cercetăm textul.

- Cine e Zdreanță?
- Ce fel de ochi are cîinele?
- Cum este urechea lui?
- Ce face Zdreanță la coteț?
- Ce a făcut cîinele?
- Cum l-a educat gospodina?

2. Să descoperim.

- Citește expresiv poezia
- Cîte părți are poezia?
- Citește clasei fragmentul care ți-a plăcut.
- Termină rîndul:
  - E un cîine.....
  - De flocos, dar....
  - Parcă-i scos din...

3. Priviți și desenați:

[https://www.youtube.com/
watch?v=eMoMIQM635E&feature=emb_title](https://www.youtube.com/watch?v=eMoMIQM635E&feature=emb_title)

- Scrie pe caiet caracteristica lui Zdreanță, folosind cuvinte din poezie.

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT AȘ VREA SĂ-I DĂRUI MAMEI MELE

1. Creați un poster pe perete despre primăvară. Discutați împreună și alegeți denumirea temei.

- *Formați grupuri creative.*

- *Alocați responsabilități și discutați un plan de acțiune.*

«Jurnaliștii» – vor selecta fragmente din opere de artă, care descriu imaginile naturii primăvara.

«Scriitorii» – vor recita poezii pentru mama.

«Ingenioșii» – vor găsi informații în diverse surse de informație și pregătesc prezentare despre mămicile din clasă.

«Pictorii» – vor desena sau vor face felicitări pentru a oglindi tema dată.

«Muzicanții» – cîntă pentru mămicii.

Oformați posterul și faceți prezentarea.

2. Prezentați clasei proiectul.

IZVORAȘ DE-NȚELEPCIUNE

ÎNTÎLNIREA

Vîntul și ploaia biciuiau nemilos careta care înainta abia-abia, croindu-și drum prin Carpați. Cine-i oare călătorul

neobosit? Are fața palidă, inteligentă, luminată de niște ochi mari, pătrunzători. Degetele lungi, nervoase, poposesc calm pe genunchi. Acesta-i Liszt, marele compozitor și pianist maghiar. În Moldova celebrul pianist a fost întâmpinat călduros de un grup de boieri. Printre ei era și poetul Vasile Alecsandri.

– Astăzi nu vom concerta. Sunt obosit. Aș vrea însă să ascult renumitul taraf al lui Barbu, a spus Liszt.

El era un mare amator de muzică populară.

Ușa s-a deschis și Liszt a văzut un grup de țărani

îmbrăcați în haine naționale. Căpetenia lor era un bărbat în vîrstă, cu fața energică și ochi de șoim. În mîna ținea o vioară veche. S-a înclinat respectuos în fața lui Liszt, zîmbind oarecum stingherit.

Liszt cerceta cu curiozitate vioara lui veche

și degetele-i noduroase. «Oare cum pot zbura pe strune aceste degete?» se gîndea în sine Liszt.

Barbu a ridicat arcușul și sunetele cele mai gingașe au inundat sala. Melodia ce izvora din sufletul viorii povestea despre seninul cerului, surîsul zorilor, cîntecul ciocîrliei, mireasma cîmpurilor. Muzica și măiestria lui Barbu l-au cucerit pe Liszt. Cînd s-a stins ultimul acord, Liszt a spus: «Minunată muzică!» și, spre mirarea boierilor, i se adresă lui Barbu ca unui egal al său :

– Barbule! Tu m-ai făcut să cunosc muzica ta. Am să-ți cînt și eu muzica mea.

Barbu înțelegea culmea pe care o atingea marele Liszt. Cînd Liszt a terminat, un ropot de aplauze răsplăti

pe muzicant. El se adresă lui Barbu. Vreau să-mi spui tu, Barbule, dacă ți-a plăcut sau nu?

–Mi-a plăcut, maestre. Dă-mi voie s-o cînt și eu, atunci am să-ți pot arăta mai bine tot ce am simțit.

Liszt, gîndindu-se că el singur nu mai ține minte toate amănuntele improvizatei, zîmbi oarecum neîncrezător și încuviință, curios să vadă ce va urma.

Barbu își luă vioara și privi o clipă la taraful său. Apoi începu să cînte... Nu uitase nimic: nici o notă, nici o frază.

Liszt asculta și nu-și putea crede urechilor acest fenomen care-l înfricoșa. Taraful citea din ochi orice dorință a lui Barbu. Liszt, înmărmurit și cu sufletul pus la grea încercare, stătu cîteva clipe nemișcat, apoi, sărind de la locul său, se duse la Barbu și-l îmbrățișă, sărutîndu-l cu dragoste pe obraji. În ochii celor doi muzicanți licăreau lacrimi. Apoi, umplînd o cupă cu vin, i-o întinse bătrînului lăutar, spunînd:

– Bea, Barbule, stăpînul meu! Bea! Tu ești un artist mai mare ca mine.

Gheorghe Dimitriu

maghiar – persoană care face parte din populația de bază a Ungariei sau este originară de acolo; ungur

amator – persoană care se ocupă cu o meserie, cu o artă, cu o disciplină, fără a o exercita ca profesionist

improvizatie – interpretare nepregătită, nenotată a unei compoziții muzicale, pe care interpretul o creează în acel moment

ropot – izbucnire (repetată) de aplauze; zgomotul produs de aceste aplauze

1. Să cercetăm textul.

- Cine este călătorul neobosit?
- De ce Liszt n-a vrut să concerteze?
- Ce l-a făcut pe Liszt să-l laude așa de mult pe Barbu?

2. Să descoperim.

- Citește textul independent.
- Alcătuieste propoziții cu cuvintele din vocabular.
- Citește propoziția unde este descris taraful lui Barbu; unde este aplaudat marele Liszt.
- Împărțește textul în fragmente. Alcătuieste planul de idei.

3. Să aplicăm.

- Transcrie în caiet fragmentul unde Liszt îl admiră pe Barbu.
- Identifică cinci îmbinări de cuvinte ce aparțin textului: Celebru pianist, mușchiul gros, haine naționale, botul catifelat, ied dezmiertat, călător neobosit, inimă întunecată, vioară veche, sărituri amețitoare, căprioară prevăzătoare, minunată muzică.
- Găsește sinonime pentru cuvintele din text: *a fost întîmpinat, stingherit, un ropot, taraf.*
- Recunoaște în text cuvinte cu sens opus celor date: *obosit, dezbrăcați, plîngînd.*

4. Pentru a-ți exprima sentimentele despre text, continuă gîndul:

Am admirat...

E impresionant cînd...

M-am întrebat...

M-a pus pe gînduri...

DIN SFATURILE UNCHEȘULUI ÎNȚELEPT

Fătul meu, cine are carte are bună parte; da cine nu nvață, relele s-agață. De aceea împrietenește-te cu cei de la care ai ce învăța.

Înainte a celor mari nu fi îndrăzneț la vorbă și nesocotit la răspuns, ci te-nfățișează cu sfială și răspunde cu chibzuială, căci, graba strică treaba și vorba dulce mult aduce; apoi vorba deși e dulce ca mierea, poate fi amară ca fierea. Celui ce-ți vorbește cu asprime, tu răspunde-i cu blîndețe; căci, omul nechibzuit, azi îți vorbește nebunește și mâine se căiește; și mai la urmă pune strajă gurii tale, căci știut este că omul, ca și pasărea, după limba lui pierе. Nu pune paie pe foc, ci mîngîie-l, de ai vreun mijloc, iar de nu, lasă-l mai bine, ca să nu-și descarce mînia pe tine.

Fugi de minciună, căci cine s-a găsit cu minciuna o dată, nu mai e crezut altă dată, de-ar vorbi chiar adevărat.

Nu fi mîndru și disprețuitor, ci vizitează pe vecini și pe prieteni; dar dute mai rar și șezi puțin. Nu fi ca ancora care ușor se aruncă în apă și anevoie se ridică.

Fiind invitat la masă străină, nu te îndesa la locul cel dintîi, ci alege-ți scaun mai jos, că de îți va cădea un loc mai de frunte, îți va fi cu onoare cînd te vor pofti mai sus, iar de vor veni alții mai de seamă decît tine, îți va fi cu rușine, cînd te vor pofti mai jos.

Mergi pe drumuri cu băgare de seamă, că nu știi de unde vine primejdia și nu încerca să te joci cu focul, că îți arzi jocul.

Ferește-te de boală, curățînd corpul tău și în jurul tău. Păstrează-ți sănătatea ca pe cea mai de preț comoară.

Așa să știi, fătul meu, bine-ți va fi, gîndindu-te nu la mine, ci la înțelepciunea vorbelor pe care ți le las spre moștenire, așa cum le-am primit și eu cînd eram ca tine.

După Anton Pann

chibzuială – a sfa pe gânduri, socotit la fapte
disprețuitor – cu lipsă totală de stimă
ancora – a fixa o navă sau un corp plutitor de fundul apei
cu ajutorul unei ancore

1. Să cercetăm textul.

Textul citit este:

- o poveste; o nuvelă; o povestire.
- Relele se agață de omul neînvățat, fiindcă:
- De ce nu e bună minciuna?

2. Să aplicăm.

- Unește părțile componente ale proverbelor:
Nu încerca să te joci cu focul, • • ca pe cea mai de
preț comoară.
Păstrează-ți sănătatea • • poate fi amară
ca fierea.
Vorba deși e dulce ca mierea, • • că îți arzi cojocul.

3. Să descoperim.

- Completați cu cuvinte de sens opus:
minciună – _____
dulce – _____
răbdare – _____
asprime – _____
învățat – _____
- Descoperiți din text trei proverbe în care întâlnim comparații:

CORIDORUL ISPITEI

Trăia demult un rege vestit prin bunătatea sa. Și regele acela era lăudat, înșelat și furat.

Într-una din zile, el chemă pe înțeleptul înțelepților și-i zise:

– Dumneata, care știi atâtea lucruri frumoase, nu cunoști un mijloc prin care să găsec un vistiernic care să nu mă fure?

– De bună seamă, răspuse înțeleptul. Vei reuși acest lucru punându-i să joace pe toți cei care se vor înfățișa pentru demnitatea de vistiernic. Cel ce va juca mai ușor, acele va fi omul cel mai cinstit.

– Glumești, zise regele. Ce legătură este între dans și cinste? Dar fie! Fă cum stii!

S-au înfățișat, în ziua fixată, un număr de șaiszeci și patru de bărbați. S-au adus și bătrînii. Totul era pregătit pentru bal. Ca să se ajungă la salonul de bal, trebuia să se treacă printr-un coridor întunecos. Regele, care aflase planul, își înșirase în coridor comorile. După ce au ajuns toți în salon, Măria Sa dădu semnalul de dans. Dar cum să danseze cînd toți erau grei de comorile pe care le ascuseseră?

– Ce hoți! gîndea regele.

Unul singur dintre ei dansa sprinten, ținea fruntea sus, brațele libere, corpul drept.

– Iată și un om cinstit, zise regele. Și așa a devenit vistiernic cel mai ușor jucător, iar galeria ce ducea spre sala dansului a fost numită «Coridorul ispitei».

După Voltaire

vistiernic – ministru de finanțe mai mare peste toți diecii de vistierie

demn – care merită (ceva); vrednic (de ceva); destoinic

galerie – coridor lung situat în interiorul sau în afara unei clădiri, servind ca element de legătură sau ca loc de plimbare.

ispită – încercare, probă la care era supus cineva pentru a se constata iubirea, răbdarea, credința.

1. Să cercetăm textul.

- Continuă gândul:
  - Regele era vestit, căci...
  - El era înșelat, pentru că...
  - Înțeleptul i-a dat sfat regelui, deoarece...
  - Coridorul a fost o ispită, întrucât...
  - Candidații la funcția de vistiernic dansau greu, fiindcă...
  - Un om cinstit a devenit vistiernic de aceea că...
  - Omul onest este onorat în cazul când...

2. Să descoperim.

- Împarte textul în fragmente și selectează cuvintele-cheie (re..., vi....., în.....).
- Alcătuieste planul de idei, ținând cont de aceste cuvinte.
- Alcătuieste întrebări la care să se poată răspunde cu argumente din text pe baza acestor afirmații:
Cine pe altul omenește pe sine se cinstește.
Înțelepciunea se prețuiește mai mult decât mărgăritarele.
- Alcătuieste propoziții cu fiecare cuvânt din vocabular

3. Să aplicăm.

- Găsește în text antonime pentru cuvintele date: mincinos, prost, răutate, urâte, luminos, greoi, încordat
- Scrie propoziția de mai jos, înlocuind cuvintele evidențiate cu antonimele lor, iar apoi cu sinonimele acestora. Consultă-te cu dicționarul.

Cel ce va juca mai ușor, acela va fi omul cel mai cinstit.

- Găsește și scrie din propoziția de mai jos mai multe propoziții:

Dumneata, care știi atâtea lucruri frumoase, nu cunoști un mijloc prin care să găsești un vistiernic care să nu mă fure?

- Transformă propozițiile în funcție de intonația citirii. (De exemplu: o propoziție enunțiativă în una interogativă).

4. Continuați propozițiile de mai jos.

Textul mă face să...

Am râs când...

M-a pus pe gânduri...

Sunt încântată de...

Este impresionant momentul ... în care ...

5. Restabilește ordinea cuvintelor și dezleagă proverbele.

- umbli, printre, să, Trebuie, încălțat, spini.
- cumpără, Omul, sanie, înțelept, vara, și, iarna, îți, car.
- nu, cumpără, se, dar, nu, se vinde, Cinstea.
- Discutați despre sensul acestor proverbe.

LUPUL ȘI CUCUL

– Rămîi sănătos, vecine
Au zis lupul către cuc.
Aceste țări de rău pline
Le părăsesc și mă duc.

Nu mai pot trăi aice,
De om, cîine prigonit,
În Arcadia ferice
Este codru de trăit,
Unde aurita vreme
Împărățește deplin,
Unde lupu nu se teme
De năpăstile ce-i vin.

Acolo nu sunt războaie,
Toți în pace viețuiesc;
Omul este blînd ca oaie,
Iar cîinii nici hămăiesc.

– Cale bună, măi vecine!
Dar te rog să-mi spui curat:
Năravul nu-ți iei cu tine?
Și colții ai lepădat?

– Să-i lepăd! Da cum se poate!

– Apoi ține minte, frate,
Că la viitoarea iarnă
Ai să rămîi fără blană.

Și așa s-au întîmplat
Precum cucu i-au cîntat.
Între oameni iar sunt unii
Cu colți de lup înzestrați:
Ori în care parte-a lumii,
Ei vor fi tot ne-mpăcați.

Alexandru Donici

Fabula este o povestire scurtă, în versuri sau în proză, cu valoare educativă. În fabulă se critică defectele oamenilor și aspectele negative ale societății. Personajele fabulei sunt animale, plante sau obiecte.

prigoni – a pune pe fugă, a alunga
năpastă – nenorocire grea care se abate asupra cuiva
nărav – obicei rău; apucătură

1. Să cercetăm textul.

- Care sunt personajele fabulei?
- Cine-și lua rămas bun?
- Care era motivul plecării?
- Ce răspuns a primit lupul?

2. Să descoperim.

- Alege cuvintele principale din poezie.
- Alcătuieste propoziții cu cuvintele din vocabular, păstrând tema poeziei.

3. Să aplicăm.

- Găsește corespondențele dintre expresii și explică-le.
Omul este blînd ca oaia.   Să spui adevărul.
Să-mi spui curat.   Nu face nici un rău.
Cucu i-a cîntat.   I-a fost merit.
- Explică semnele de punctuație în versurile:
Rămîi sănătos, vecine!
Cale bună, măi vecine!

4. Imaginează o altă întîmplare, după care ai putea spune că lupul păru-și schimbă, dar năravul – ba!

- Continuă sau începe gîndul.
Lupul lăuda...
... , deoarece era prigonit.
..., întrucît la iarna viitoare va rămîne fără blană.
... , pentru că trebuia să-și spele colții.
Lupului i s-a întîmplat așa cum...
Lupul își dorea un alt trai, căci...

FLUTURUL ȘI POMUL

Ademenit de rod și de verdeață,
Un Flutur se oprește într-un Pom
Și-ncepe a-i vorbi cu glas de om,
Punînd în fiecă cuvînt dulceață:
«De unul singur viețuiești în pom,
Ți-o fi fiind urît și greu în viață,
Precum și traiu-mi e cusut cu ață,
Deci hai să fim prieteni, dragă, Pom!..»
Nitam-nisam Copacul se-nvoiește,
Căci un amic (și-a zis) oricînd priește,
Dar hotărîrea lui a fost fatală –
Plodind omizi, amicul camuflat
L-a ros pîn-l-a uscat!..

Efim Tarlapan

ademeni – a atrage, ispiti, momi
fatal – nenorocire
plodi – înmulți, naște
camuflat – ascuns, mascat

1. Să cercetăm textul.

- Care sunt personajele poeziei?
- Ce a propus Fluturul?

- Cu ce scop Fluturul vroia să fie prieten cu Pomul?
- Ce învățătură desprindem din această poezie?

2. Să descoperim.

- Citește poezia pe roluri.
- Precizează însușirile personajelor reprezentate de Flutur, Pom. Ce deosebiri există între ele?
- Alcătuieste propoziții cu ajutorul cuvintelor: *verdeață, prieten, viață*.

3. Să aplicăm.

- Transcrie adresarea Fluturului către Pom.
- Transcrie ultima strofă. Explică conținutul acestei strofe. Desprinde învățătura poeziei.
- Completînd «Graficul T» caracterizează personajele.

4. Redă prin două desene conținutul poeziei.

5. Expuneți-vă părerea.

- Cum ai fi procedat tu?
- Cum trebuie să te porți în viață cu oamenii puțin cunoscuți?

RĂSPLATA

Într-un sat de munte, era un om vestit pentru hărnicia sa. Dar, pe cît de muncitor era omul, pe atît de leneș era fiul său. Toată ziua ar fi stat degeaba și tot nu s-ar fi plictisit. Numai că, într-o după-amiază, se duse la tatăl său și îi spuse:

– Tată, am văzut pe uliță niște băieți încălțați cu ghete noi, foarte frumoase. Aș vrea și eu așa ghete.

– Măi, băiete – i-a răspuns omul – dacă ai munci și tu cît de puțin, ți-aș da banii, dar așa, degeaba, zi și tu, e drept ?

N-a mai spus nimic copilul, dar a plecat supărat. Tare și-ar fi dorit asemenea ghete, așa ca, a doua zi, iar s-a dus să-i ceară bani tatălui său. Dar și de data aceasta părintele l-a refuzat.

Cînd a venit și a treia zi să-i ceară bani, țăranul i-a spus:

– Uite, măi băiete – văd că nu mai scap de tine! Eu am treabă aici, în grădină. Dar, în pod, e o grămadă de grîu ce trebuie vînturat, că altfel se umezește și se strică. Pune mîna pe lopată, vîntură tu grîul și pe urmă vino aici și-ți dau bani să-ți cumperi ghetele.

N-a mai putut băiatul de bucurie. S-a urcat repede în podul casei, dar nu prea îl trăgea inima la muncă. Așa că s-a culcat pe un braț de fîn, a tras un pui de somn, după care a alergat în curte, strigînd:

–Gata tătucă, am vînturat tot grîul. Acum îmi dai banii ?

–Nu! – a răspuns omul categoric. Ți-am spus să vînturi grîul, nu să pierzi vremea. Treci în pod și fă ce ți-am spus!

A plecat iar băiatul, dar nu putea înțelege de unde știa tatăl că el nu vînturase grîul. Probabil că l-a surprins dormind și nu l-a trezit, că altfel nu se poate... Așa că, după ce s-a urcat iarăși în podul casei, s-a pus la pîndă în loc să aibă grijă de grîu. A stat el preț de jumătate de ceas, cu ochii ațintiți spre tatăl său, care muncea de zor în curte, și, socotind el că-i de ajuns, se duse iarăși în grădină.

– Tată, am terminat toată treaba, n-a rămas bob de grîu neîntors. Acum îmi dai banii ?

– Măi băiete, după aceea că ești leneș, mai ești și un mare mincinos. Nu ți-e rușine? Să știi că, dacă nici de data asta nu te duci în pod și nu faci treaba cum se cuvine, nu mai vezi nici o gheată. Ai înțeles?

Cînd a văzut băiatul că altfel nu se mai poate, s-a urcat în pod, a pus mîna pe lopată și a început să vînture grîul. Dar, cum a băgat lopata în grămadă, a găsit ascunsă în grîu o pereche de ghete nou-nouțe, exact așa cum își dorea el.

De bucurat, s-a bucurat, cum era și de așteptat, dar, în același timp, îi crăpa obrazul de rușine pentru minciunile sale de mai înainte. Fără să-l mai pună nimeni, a vînturat tot grîul, după care s-a dus și în grădină să-și ajute tatăl. Acum simțea, într-adevăr, că merită ghetele, dar, mai mult decît atît, simțea cît de bine este să fii alături de părinți și să îi ajuți.

Poveste cu tîlc

plictisi – a se sătura, a se scîrbi

refuza – a nu primi, a nu accepta, a respinge

1. Să cercetăm textul.

- Formulează cinci întrebări asupra textului, pornind de la cuvintele date.
Ce? Cine? De ce? Cînd? Cum?
- De unde știa tata că băiatul nu vîntura grîul?

2. Să descoperim.

- Care sunt personajele textului citit?
- Ce momente sunt prezentate în text?
- Găsește propozițiile unde: feciorul cere de la tata ghet noi; băiatul este pus la lucru ca să merite banul care-l cere.

3. Să aplicăm.

- Descrie personajele textului. Găsește propozițiile ce te ajută să faci această descriere.
- Alcătuește planul de idei al textului.
- Povestește după plan.
- Intitulează textul altfel.

4. Cum înțelegeți expresiile:

N-a mai putut băiatul de bucurie.

Nu îl trăgea inima să muncească.

- Determină care expresii au sens propriu și care au sens figurat.

S-a culcat pe un braț de fîn.

A tras un pui de somn.

Ghete frumoase.

- Spune-ți părerea despre text folosind începutul dat:

Textul mă impresionează prin...

Din text am învățat să...

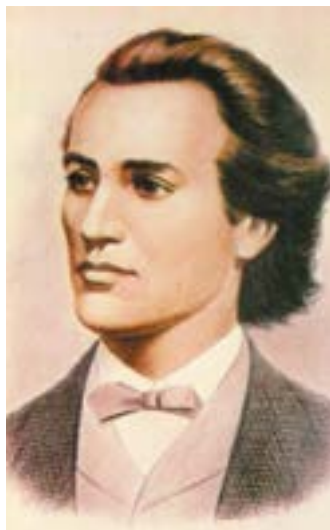

- Dacă ai putea orice, ce le-ai oferi părinților?

5. Realizează un desen în grup în care să prezentați:

- dorința băiatului;
- cu ce instrument a putut să-și câștige ghetele mult dorite.

AȘA L-AM CUNOSCUȚ PE EMINESCU

Locuiam într-o casă unde trăise în gazdă un actor, vara director de teatru în provincie. Era toamnă, și actorii se întorceau din deplasări.

Văzîndu-mă că citeam întruna, actorul îmi zise cu un fel de mîndrie:

– Îți place să te ocupi cu literatura ...

Am și eu un băiat în trupă care citește mult; este foarte instruit, știe limba germană și are talent: scrie poezii; ne-a făcut cîteva cuplete minunate. Eu cred că ți-ar face plăcere să-l cunoști.

Și-mi povesti cum găsisse într-un hotel din Giurgiu pe acel băiat care slujea în curte la grajd – culcat în fîn și citind în gura mare pe Schiller.

În ieslele grajdului, la o parte, era un geamantan – biblioteca băiatului – plin cu cărți nemțești.

Băiatul era foarte blînd, de treabă, nu avea nici un neajuns. Era străin de departe, zicea el, dar nu voia să spună de unde. Se vedea bine a fi copil de oameni, ajuns aici din cine știe ce împrejurare.

Actorul îi propuse să-l ia suflor, cu șapte galbeni pe lună, și băiatul primi cu bucurie. Seara trebuia să vie la directorul lui – astfel puteam să-l văd.

Eram foarte curios să-l cunosc. Nu știu pentru ce, mi-l închipuiam pe tînăr ca pe o ființă extraordinară, un ecou, un viitor om mare ...

Tînărul sosi.

Era o frumusețe! O figură perfectă încadrată de niște plete mari negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari – la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zîmbet blînd și adînc trist. Avea aerul unui sfînt tînăr coborît dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.

– Mă recomand, Mihai Eminescu.

Așa l-am cunoscut eu.

Cîtă filozofie n-am depănat împreună toată noaptea aceea cu rîvnă vîrstei de șaptesprezece ani!

Ce entuziasm! Ce veselie!

Hotărît, închipuirea nu mă înșelase...Era un copil minunat.

După Ion Luca Caragiale

1. Să cercetăm textul.

- Textul citit este un fragment dintr-o:

- În text se vorbește despre:
- Unde a fost găsit băiatul?
- Ce limbă străină posedă Mihai?
- Ce reprezenta biblioteca băiatului?

2. Să descoperim.

- Găsește, în text, citește fragmentul în care este descris portretul lui Mihai Eminescu așa cum îl vedea Caragiale.

3. Să aplicăm.

- Formulează întrebări pentru răspunsurile propuse.
- În trupă era un băiat care citea mult.
- Băiatul era foarte blînd, de treabă, nu avea nici un neajuns.
- Actorul îi propuse să-l ieie în calitate de suflor.
- Seara, Mihai trebuia să vie la directorul lui.

4. Privește un filmuleț despre lucrul suflorului la teatru.

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT OAMENI VESTIȚI

1. Creați un poșter pe perete. Discutați împreună și alegeți denumirea temei.

- *Formați grupuri creative.*
  - *Discutați un plan de acțiune.*
- «Muzicienii» – selectează informații despre muzicanții vestiți.

«Scriitorii» – prezintă scriitorii renumiți (la alegerea lor).
«Actorii» – căuta informații în diverse surse de informație despre activitatea actorilor.
«Cercetătorii» – aleg material despre oameni vestiți, care nu intră în listele de mai sus.

2. Oformați posterul și faceți prezentarea.

ÎN SÎNUL NATURII

FIIND BĂIET PĂDURI CUTREIERAM

Fiind băiet păduri cutreieram
Și mă culcam ades lângă izvor,
Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam,
S-aud cum apa sună-ncetișor:
Un freamăt lin trecea din ram în ram
Și un miros venea adormitor.
Astfel ades eu nopți întregi am mas,

Blînd îngînat de-al valurilor glas.
Răsare luna-mi bate drept în față:
Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe cîmp un vâl de argintie ceață,
Sclipiri pe cer, văpaie peste ape,

Un bucium cîntă tainic cu dulceață,
Sunînd din ce în ce tot mai aproape...
Pe frunze-uscate sau prin naltul ierbii,
Părea c-aud venind în cete cerbii.

Mihai Eminescu

freamăt – foșnet de frunze

am mas – am rămas peste noapte

bucium – instrument de suflat

1. Să cercetăm textul.

- Ce perioadă a vieții sale descrie autorul în poezie?
- De ce îi plăcea să se culce lîngă izvor?
- Ce devenea pădurea, atunci cînd răsărea luna?

2. Să descoperim.

- Ce culori și ce imagini îți apar în față, citind versurile:
Fiind băiet păduri cutreieram.

sau

Răsare luna-mi bate drept în față:
Un rai din basme văd printre pleoape

- Ce înseamnă rai din basme?

3. Să aplicăm.

- Completează, folosind cuvintele poetului:
Apa sună (cum?).....
Freamătul trecea (cum?)....

Mirosul venea (cum?)....

Buciumul cîntă (cum?)...

Glasul valurilor îngîna (cum?)...

- Alcătuieste propoziții cu expresiile: *freamăt lin, glasul valurilor*.
- Transcrie din poezie îmbinările de cuvinte substantiv+adjectiv.
- Găsește forme de alint pentru cuvintele: *băiat, pădure, izvor, apă, albină, floare*.

4. Ce părere ai?

Ce sentimente ți-a trezit lectura poeziei? Continuă gîndurile:

M-am simțit ...

M-au impresionat versurile ...

Am admirat ...

5. Ilustrați prin desen un vers din poezie. Organizați o expoziție cu desenele voastre.

SENTIMENTUL DE RECUNOȘȚINȚĂ

Am văzut-o la Toader Mălai. O vulpe ca toate vulpile, roșietică, de culoarea frunzelor de toamnă, cu coada cît mătura și botul ascuțit ca de știucă. Nu mi-am dat seama bine, dacă e hîtră ori ba, dar mi s-a părut blîndă și ascultătoare ca un cîine de treabă. Arăta chiar sfioasă în toate și se juca prin casă cu copiii, cu motanul și cu Hasan, un cucoșel moțat și cu pene de aur. Ultimul fapt (că se împacă cu neamul păsăresc) m-a uimit nu șagă și am căutat să aflu de la Toader Mălai istoria acestei minuni.

Mălai e un vînător vestit în toată împrejurimea, lumea îl stimează pentru inima lui blajină, pentru adîncile sale

cunoștințe în ce privește viața jivinelor. Prieteșugul vulpii cu Hasan mi-a fost lămurit pe dată, cât ai clipi din gene.

– Cred că toate animalele, îmi povestește Mălai, nu numai cîinii, poartă un sentiment de recunoștință cînd le face un bine. Vulpea simte același lucru. Aș fi putut s-o împușc, și cu asta s-ar fi terminat înțîia noastră întîlnire. Blana ei ar împodobi gîtul nevestei mele. Dar nu, amice. Am priceput din privirile ei rugătoare că nu trebuie s-oucid. Mi s-a făcut milă și am lăsat-o în viață. Am adus-o acasă. Un an a trecut, și iată s-a deprins cu noi, mănîncă ce se nimerește, însă carne nu-i dăm. Vulpea trebuie să mănînce numai legume. Altfel nu-și schimbă feleșagul...

Da ce mai la deal, la vale! Vulpea, Hasan și Niță, băiatul mezin al lui Toader Mălai, trăiesc, se joacă, huzuresc împreună ca de cînd lumea. Zilele trec, trece și al doilea an, și nimic deosebit, nici o schimbare nu se întîmplă...

De obicei, vulpea se juca cu Niță cam așa: Niță aruncă mingea, o dă de-a dura pe sub scaune, sub masă, sub divan, iar vulpea trebuie s-o caute și s-o afle tot atunci, altfel Niță se supără, plînge ori suflă de ciudă în gîtul unei trîmbițe de argint, care cîntă atît de subțiratic, de-ți sparge urechile. În ce privește Hasan, cucoșelul, acela îi dă tîrcoale vulpii, nu o dată stau de vorbă despre multe și mărunte, iar dimineața abia mijește lumina zilei, o ciupește pe vulpe de scăfîrlie ca s-o trezească, deoarece, de, vulpea-i doamnă somnoroasă și, de n-ar fi Hasan, ar dormi dusă pînă deseară.

Odată, venind în ospeție pe la Toader Mălai, l-am văzut pe Niță jucîndu-se singur în odaia cea mare. Arunca mingea, o da de-a dura pe sub masă, sub scaune, sub divan, dar nimeni nu i-o mai aducea înapoi, o căuta el singur. Nu se mai vedeau nicăieri nici Hasan-cucoșelul, nici vulpea cu botul de știucă. Atunci am înțeles, că s-a întîmplat ceva neobișnuit, ceva la care nu se așteptase nimeni.

Întîmplarea era cît se poate de simplă. Într-o dimineață, pe locul unde dormea cucoșelul, au fost găsite cîteva pene pătate de sînge, iar vulpea dispăruse. A trecut o zi, au trecut două, a trecut o săptămîină, iar vulpea nu se mai arăta de nicăieri. Se vede că era dusă pe totdeauna.

Și totuși ce pricini au silit vulpea să se schimbe? Un an întreg n-a făcut nici un gest de necuviință! Oare zîmbetul acela în doi peri n-o fi însemnat că așteaptă numai momentul să șteargă putina? Ce-a făcut-o să prefere pădurea în schimbul orașului modern?

Toader Mălai, ca orice vînător iscusit, lămurea faptele convingător de simplu. În ajun Niță, dintr-o greșeală copilărească, în loc de varză călită i-a dat o bucățică de carne... Vulpea s-a văzut vulpe. Dîndu-și seama că a săvîrșit o crimă îngrozitoare, a fost nevoită să se refugieze în pădure, și nu atît de teama pedepsei aspre, cît de încercarea unei sincere remușcări de conștiință.

Așa, cel puțin, m-a lămurit Mălai, un vînător vestit în toată împrejurimea, pe care lumea îl stimează pentru inima lui blajină, pentru adîncile sale cunoștințe în ce privește viața jivinilor...

George Meniuc

sentiment – rezultatul acțiunii de a simți.

feleșag – fire, caracter

necuviință – lipsă de cuviință, obraznicie

1. Să cercetăm textul.

- Unde are loc întîmplarea?
- Care sunt personajele textului?
- Cu cine se juca vulpea?
- De ce Toader Mălai n-a ucis vulpea?

- Ce găsiți neobișnuit în felul de comportare a vulpii?
- Ce s-a întâmplat cu vulpea?
- Ce ai învățat din acest text.

2. Să aplicăm.

- Selectează propoziția unde este descris cum a ajuns vulpea la Toader Mălai.
- Găsește antonimele cuvintelor din text

hîtră	a dispărut
blîndă	a trezit-o
- Completează clusteringul cu caracteristici atribuite vulpii în baza textului.

3. Să descoperim.

- Determină tema și ideea povestirii.
- Alcătuește planul de idei.

4. Continuă gîndul:

Dacă Toader Mălai ar fi împușcat vulpea în timpul vînătorii ...

M-am întristat ...

Dacă mi-ar sta în putere ...

FLOAREA CERULUI (fragment)

Răsăritele încă nu înfloriseră. Numai una la marginea lanului își despletise părul galben, tristă și îngîndurată, întorsese fața spre soare. Nu departe se vedea o livadă. Un bărbat cu un vermorel în spate, mergea printre rîndurile pomilor și-i stropea.

Aurica, o albină harnică, trecu în zbor pe deasupra pomilor și se îndreptă spre floarea de răsărită.

- Spune, te rog, nu ești venită cumva de colo, de sus?
- M-ai întrebat ceva? Vino mai aproape.

Aurica întrebă:

- Cine ești tu ?
- Răsărita.

— Răsărita... Știi...
semeni grozav cu floarea
spre care zbor eu.

— Eu nu semăn cu
nici o floare. Eu semăn
numai cu Soarele.

— Tu ești Floarea-
Soarelui? Doar Soarele e
Floarea Cerului. Eu la ea
mă duc.

— Te duci la Soare? La Floarea-Cerului, cum îi zici tu?
Vocea începu să-i tremure și-n ochi îi răsăriră două lacrimi
mari, ce i se rostogoliră grele pe obraji.

— De ce plîngi? Te-am întristat cu ceva?

— O, drumul acesta e tare lung. Dar cît de lung ar fi, dacă
vrei, apoi ajungi.

— Și eu cred că o să ajung.

— Numai de n-ar fi Luna acasă, spuse Răsărita.

— Luna? Cine e Luna?

— Cît e de rea!..

Aurica privi la obraji palizi ai Răsăritei și simți, că ea
pălește. O cuprinse spaima:

— Spune, te rog, cine e Luna ?

— E sora Soarelui.

— Sora Soarelui?

— E rea... Și drumu-i lung... Atunci Soarele nu era acasă.

— O, de-ar fi fost acasă!

— Vorbești așa, de mă sperii. Parcă ai fi fost acolo.

— De l-aș fi găsit acasă! Dar așa, era numai Luna. Și uite ce mi-a făcut!

— Ce ți-a făcut ? Spune-mi, ce ți-a făcut?

Răsărita prinse să povestească cu glas încet:

— N-am fost tot timpul floare. Demult eram o fată...

Aurica era toată numai urechi.

— ...și mă chema Ileana. Eram frumoasă și aveam păr galben și lung-lung pînă la călcîie. Într-o seară îmi veni în gînd, că-s mai frumoasă decît Luna. Am început s-o zădăr. Mi-am despletit cosițele și le pieptănam.

— Uite, vezi? Uite ce păr frumos am. Mai frumos decît razele tale, Lună! Luna tăcea și eu nu știam ce-o să pătimesc pentru cuvintele mele. Și într-o zi am hotărît să plec la Soare și să-l rog să-mi îndeplinească dorința.

Drumul a fost lung. Însă Soarele nu era acasă. Era dus să lumineze Pămîntul. Acasă era numai Luna. Și cum m-a văzut, m-a recunoscut:

— Ai cosițe mai frumoase decît razele mele? Și prinse să rîdă. Și vrei să stai pe cer în locul meu? Ori poate chiar în locul Soarelui?

Stăteam în fața ei și tăceam.

Am vrut să mă mișc, dar am văzut că nu pot face un pas. M-am făcut o buruiană înaltă, cu fața neagră. Luna rîdea.

Cînd a venit Soarele, s-a apropiat de mine:

— Cît ești de urîțică, a spus el. Apoi și-a smuls un smoc de raze și mi le-a pus în jurul capului. De azi înainte să te numești Floarea-Soarelui.

Răsărita tăcu o bucată de vreme, apoi continuă:

— Să-i spui, cînd ai să-l vezi. Să-i spui că-l rog să mă prefacă iar în fată.

— Și floare ești frumoasă.

— Tu nu știi cît e de bine să fii om. Să-l rogi, auzi?!

Raisa Lungu-Ploaie

1. Să cercetăm textul.

- Cum a ajuns Răsărita plantă?
- Cine a pedepsit-o?
- Ce n-a suferit Luna?

2. Să descoperim.

- Citește textul și află imaginile artistice.
- Citește expresiv conversația personajelor. Redă prin intonația respectivă sentimentele Răsăritei.
- Numește fenomenele, plantele, ființele înzestrate cu calități umane. Care este rolul personificărilor în povestire?

3. Să aplicăm.

- Formează trei întrebări în baza textului pornind de la cuvintele De ce...?
- Răspunde în scris la aceste întrebări.
- Completează Harta lecturii în baza textului.

4. Discută despre mesajul textului.

Textul mă învață să ...

Înțeleg că nu trebuia să ...

Voi ține cont de ...

Îmi dau seama că ...

E greu să înțeleg de ce ...

Ar fi fost mai bine dacă ...

E posibil ca ...

Este clar că ...

Ce părere ai

- Încearcă să fii scriitor și modifică sfârșitul textului.

RÎNDUNELELE VECINE

În cuibul din poiată
Pisicuța cea șireată
A prins rîndunica-mamă
Și-a făcut din ea o zeamă.

Bietul rîndunelul-tată
A rămas străin de-odată.
Toate ziua de cu rouă
Singurel stătea pe ouă.
N-avea chip nici să se ducă
De mîncare să-și aducă.
Au simțit că nu-i a bine
Rîndunelele vecine
Și-au venit la el cu toate
Să-i ajute cît se poate.
Mai întîi l-au pus la cale
Din cuiar să se mai scoale,
Să mai iasă pe la soare,
Să mai dea din aripioare
Și putere să mai prindă,
Căci destul ce-a stat sub grindă.

Și așa, eliberându-l ,
De servici făceau cu rîndul.
Cîte-o oră, cîte două
Grijulii stăteau pe ouă.
Într-o bună după-amiază
În cuibar au prins să iasă
Puișori de rîndunică
Cu ochi mici cît o mărgică
Și cu ciocuri gălbioare,
Și cu puf pe aripioare.
Rîndunelele de zor
Se-nvîrteau în jurul lor,
Aveau grijă mai cu seamă
Să nu simtă că n-au mamă
Și cu rîndul fiecare
Le-aduceau în plisc mîncare...
Iar tăticol lor pe-o grindă
Lîngă ușă stă la pîndă,
Să nu intre în poiată
Pisicuța cea șireată.
De-o vedea cumva pe-aproape,
El făcea din plisc să scape
Cîte-un ciot de rămurică
Peste lacoma pisică.
Nu știu cît o fi trecut,
Știu că puii au crescut.
Le-au crescut și aripioare
Și de-acuma pot să zboare.

Petru Zadnipru

grindă – lemnul lung și gros ce servește la întărirea unei construcții.

1. Să cercetăm textul.

- Ce lucru groaznic s-a întâmplat?
- Cum a ieșit din situație rîndunelul-tată?
- Care este finalul muncii «vecinilor»?

2. Să descoperim.

- Citește poezia în întregime.
- Selectează din poezie perechile de cuvinte ce rimează. Alcătuieste o propoziție cu una din ele.

3. Să aplicăm.

- Determină în poezie cuvintele însușiri.
- Identifică cuvintele ce determină aceste însușiri.
- Completează comparația: Ochi mici ca...
- Completează cu s-a și sa:

Rîndunica _____gîndit că-i va fi cald în căsuța _____
cea nouă.

4. Spune-ți părerea despre text, continuînd gîndul:

Poezia mă face să ...

M-a pus pe gînduri ...

Sunt încîntat(ă) de ...

Este impresionant versul ..... prin ....

Îmi atrage atenția ....

- Propune-ți un proverb care corespunde textului?

5. Discută cu colegii și învățătoarea despre aceasta. Cum poți aduce tu însuți noroc oamenilor din jur?

LECȚIE DE TOTALIZARE. PROIECT. CE BINE E!

1. Discutați împreună și alegeți temele.

- *Formați grupe creative.*
- *Alocați responsabilități și discutați planul de acțiune.*
- « La mare»
- «La munte»
- «La tabără»
- «Acasă»

2. Toate grupele își imaginează ce vor face ei vara, aflându-se în locul dat

(desen, cântec, costum, poezie.)

Навчальне видання

**ФЕТЕСКУ Лариса Іванівна,
КУЛАВА Ліліана Михайлівна,
АРЖИНТ Альона Георгіївна**

МОЛДОВСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

**Підручник для 4 класу з навчанням молдовською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)**

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів.

Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Молдовською мовою

Редактор *С. М. Капталан*
Худ. редактор *В. П. Коваль*
Коректор *О. О. Пасат*

Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 11,016. Обл.-вид. арк. 9,95.

Тираж 633 пр. Зам. 21-197

Державне підприємство
«Всеукраїнське спеціальне видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017

